

Trei luni pe un sloi de gheață

— Dramatica aventură a vânătorilor de vulpi albastre —

V'ați gândit vreodată, câte suferințe, câte primejdii și câte nenorociri sunt legate de căutarea blănurilor scumpe, cu cari se împodobesc, iarna, femeile frumoase? Iată două aventuri dramatice, petrecute în nesfârșitul pustiu de gheață a Oceanului, cari vă vor povesti întâmplări adevărate.

Vulpea albastră din imensa insulă a Groenlandei e vestită pentru părul ei fin și mătăsoș, mai de preț decât al tuturor tovarășelor ei din țările sudice, a căror blană n'are nici a așa strălucire nici atâta trăinicie. Iată pentruce, cetivitoarele noastre știu foarte bine, vulpea albastră e una din pieile de animal cele mai scumpe. Tot acolo, pe coasta răsăriteană a cunoscutei insule polare se găsesc foarte mulți urși albi, pe cari europenii îi vânează deasemeni pentru părul lor splendid, ca zăpada. Deasemeni, prinderea urșilor albi încă vii, reprezintă o mănoasă afacere, întrucât toate grădinile zoologice au nevoie să-și reîmprospăteze

mereu colecția lor. Urșii albi nu trăiesc mult în ținuturile calde.

Așa dar, din timpuri destul de îndelungate, Danezii și Norvegienii vin să ierneze pe țărmul oriental al Groenlandei, ca să vâneze urși albi și vulpi albastre. Căci, în urma

nătoare aceleia care există în nordul Canadei. A înființat, adică, unsprezece posturi de vânătoare, ocupate de câte patru sau de câte doi vânători, și în fiecare vară trimite o corabie pentru a încărca blănurile recoltate în timpul iernii, pentru a îndeplini schimbul oamenilor cari se întorc acasă și pentru a aproviziona cu hrană pe cei cari rămân în pustiu de gheață.

Dar, navigația pe aceste meleaguri întâmpină greutăți nebanuite, primejdii cu care nu se glumește. Dela un capăt la celălalt, de-a lungul țărmului de răsărit a Groenlandei și în apropierea lui, stau de veghe și împiedică trecerea cele mai formidabile sloiuri de gheață ale mărilor Arctice. Pe dinaintea acestui pământ se scurg neîntrerupt nenumărate „iceberguri” și „banchize,” câmpii enorme de gheață, strânse unele lângă altele, pe cari un curent puternic al Oceanului le târește încet, dar fără răgaz, spre Sud. Inchipuiți-vă o învălmășeală

Vânătorii naufragiați în lăuntru colibei lor de pe sloiul de gheață

unei legi logice a naturii, blănurile acestor sălbăticiuni, cași aceea a altora, nu-și regăsesc toată strălucirea și toată trăinicia decât de-a lungul anotimpurilor extrem de friguroase. Spre acest scop, în partea străbătută de mai multe fiorduri a Groenlandei, o societate din Copenhaga a creat o organizație asemă-

nată celei care există în nordul Canadei. A înființat, adică, unsprezece posturi de vânătoare, ocupate de câte patru sau de câte doi vânători, și în fiecare vară trimite o corabie pentru a încărca blănurile recoltate în timpul iernii, pentru a îndeplini schimbul oamenilor cari se întorc acasă și pentru a aproviziona cu hrană pe cei cari rămân în pustiu de gheață.

Viața vânătorilor de vulpi albastre pe un sloi de gheață, în momentul când el se desface. Coliba a crăpat toată, amenințând să se surpe

Vederea generală a orașului Constantinopol, vechea capitală a Turciei, părăsită astăzi cu desăvârșire, cu toată frumuseța fără pereche a peisajelor sale și cu toate farmecele Bosforului.

de ghiețari colosali, cari nu se opresc niciodată și cari sunt răspândiți spre largul mării pe o întindere de 200—300 kilometri. Pentru a ajunge la posturile de vânatoare și pentru a se reîntoarce înapoi în Danemarca, corăbiile sunt nevoite să-și taie de două ori un drum de-a curmezișul acestor zăgazuri plutitoare. Vă puteți închipui câte riscuri sunt legate de o asemenea întreprindere...

* * *

Anul trecut, vaporul *Teddy*, însărcinat să viziteze posturile daneze, după ce-și îndeplini misiunea cu care fusese însărcinat, părăsea la 9 August insula Sabinelor, pe coasta orientală a Groenlandei, pornind să înfrunte pericolul banchizei, și să-și facă drum spre Danemarca. *Teddy* era o geoletă de 150 tone, cu motor. Vasul număra un echipaj de 21 oameni, printre cari și d. Kai R. Dahl, redactor la ziarul *Bertlingske Tidende* din Copenhaga, autorul fotografiilor pe cari le reproducem aici și al unei emoționante povestiri a sbuciumatei călătorii, pe care am folosit-o și noi în acest articol. Câteva ceasuri după ce ridicase ancora, expediția se găsi, spre nenorocul ei, în fața unor pânze de gheață din ce în ce mai compacte. Căpitanul vasului încerca să-și caute un loc de trecere, dar toate sforțările sale și ale oamenilor săi rămăseră zadarnice. Din nicio parte nu se deschidea nicio leșire spre marea liberă. La 21 August, după douăsprezece zile de muncă încordată și supra omenească, echipajul

era prins fără scăpare în mijlocul sloiurilor de gheață, care se încheșaseră în jurul vaporului, alcătuiind o banchiza uriașă. În acelaș timp, subț apăsarea curentului maritim care stăpânește de-alungul coastei, vaporul începe să fie târât spre Sud, dimpreună cu înspăimântătorul zid plutitor în care fusese făcut prizonier.

Călătoria pe apă a unei asemenea banchize nu se petrece atât de simplu cum ar fi înclinăți să creadă cei optimiști. Fie din cauza vânturilor cari suflă în direcție potrivnică, fie din pricina că se opresc în colțul unei insule sau vreunui vârful ieșit din mare, banchiza se oprește pe loc, ori își încetinează mersul; sloiurile de gheață continuă însă să sosească din urmă cu o putere care nu cunoaște piedică, și astfel se petrec ciocniri teribile între fantasticele blocuri rătăcitoare, unele cari nu mai vor să înainteze, altele cari dau buzna peste celelalte. În frământarea aceasta ne bună, spărături de gheață se desfac, încăleacă unele peste altele, se zdrobesc în țandări nenumărate, în vreme ce, ici și colo, se desfac ochiuri spumoase de apă, acoperite cât ai clipi din ochi cu o violență înspăimântătoare de o altă avalanșă a ghețurilor polare... Într'un cuvânt, toată întinderea deșertului înghețat pare o pradă în ghiarele unui cutremur grozav.

Acest cutremur începu imediat ce Danezii fură sechestrați în mijlocul banchizei, cu o violență neobișnuită. Blocuri compacte veneau să lovească mereu în pântecul vaporului, care, suferind atâtea lovi-

turi repetate fu spart în mai multe locuri. Apa amenința să cuprindă puntea, așa că, din clipa aceea, pompele fură nevoite să funcționeze zi și noapte, pentru a menține vaporul la suprafață. Echipajul trăia ceasuri de adevărată spaimă, luptându-se împotriva primejdiei de a fi înghițit subț sloiuri. Timp de trei zile a durat acest atac apocaliptic, timp de trei zile bravii Danezi ținură piept cu monștrii de gheață, cari se rostogoleau asupra coajei de nucă unde ei fuseră făcuți prizonieri. Ridicată acum de-asupra banchizei, *Teddy* se clatină atât de tare, subț bătaia vântului, încât amenința să fie doborât dintr'o clipă într'alta. Oamenii se așteaptă în fiecare moment să fie aruncați de-asupra sloiului pustiu de gheață.

Întreaga lună a lui Septembrie trecu astfel, în sforțări disperate împotriva morții și în îngrijorări fără speranță. Începutul lui Octombrie se arată totată de neliniștit. În primele zile, un uragan isbucni, cu o furie nestăpănită; subț bătaia lui, sloiurile începură din nou să apese marginile vaporului nenorocos, isbindu-l de toate părțile. Încurând, cârma se rupse, în vreme ce, printr'o spărtură a vaporului, torente de apă se năpustiră asupra punții. *Teddy* nu mai era decât ruină, amenințând să se scufunde de îndată ce sloiurile cari îl țin deasupra se vor despărți.

La 8 Octombrie echipajul se hotărî să părăsească vaporul. Hotărârea nu era legată de nicio nădejde, dar nu se putea altfel. *Teddy* era pierdut pentru totdeauna, ire-

Iată și Angora, noua capitală a Turciei, pe care junii turci au schimbat-o cu Constantinopolul. Angora este un sat mare în mijlocul țării, la loc foarte bine apărat și pentru acest titlu a fost aleasă capitală. Ea acum se ridică, acum răsare așa zicând și vor trece ani și ani până va avea confortul unui oraș modern.

mediabil. Soarta oamenilor mai păstra o licărire de încredere. Cine știe? Poate că mântuirea era în altă parte... Iată pe cei 21 oameni, singuri pe imensa banchiză călătoare, lipsiți de vasul în care își pusese răstătoarea toată speranța de a fi salvați. În mijlocul acestor întâmplări tragice, Danezii își păstrară tot sângele rece (era și greu să nu și-l păstreze, în apropierea Polului), dând dovadă totodată de o admirabilă ingenuozitate. Reușind să salveze merinde din belșug erau apărați împotriva foamei; rămânea numai chestiunea adăpostului. O deslegară și pe aceasta ridicând deasupra ghețarului plutitor o colibă încăpătoare, cu ajutorul sfărâmurilor proprii lor corăbii. O adevărată casă, cu lămpi atârinate de tavan, cu o masă în mijlocul odăii, cu tablouri pe pereți... Tot ceace confortul modern e în stare să ofere unei banchize care coboară singură, pe întinsul mării, fără țintă și fără busolă!

Echipajul de pe *Teddy* nu se bucură multă vreme de această fericire a căminului lor improvizat, unde se simțeau atât de bine. (Dupăcum arată și ilustrația noastră). Într-o noapte, o groasă părăitură îi deșteptă din somn. Ridicată în sus de valuri, banchiza pe care se găsea coliba fu sfărâmată fără veste în șapte opt bucăți. O spărtură largă se deschisese chiar năntea ușii și amenința să înghită refugiu-nefericirilor naufragiați. De aceea, cum se făcu ziuă, aceștia își dărară adăpostul pentru a-l mută în altă parte.

La sfârșitul lui Octombrie, purtați mereu de curent, Danezii ajunseră aproape de punctul Angmagsalik, unde trăiește pe uscat, singurul trib de eschimoși de pe tot țărmul Groenlandei. Șapte sute de indigeni de aceștia se găseseră acolo, în jurul unei mici colonii întemeiate de Danemarca pentru a le veni în ajutor. Dela 21 August, data la care vaporul lor fusese prins de ghețari, echipajul danez străbătuse cam 1300 kilometri! Acum, pământul era aproape, la treizeci de kilometri spre apus. Așa dar, la 30 Octombrie, mica trupă se îndreaptă spre țărm de-alungul banchizei. Sloiurile erau în plină fierbere; de douăzeci de ori, bravii marinari nu scăpară decât prin minune. Șase zile de-arândul purtară un război fără cruțare împotriva elementelor. În sfârșit, după o sforțare supremă, avură satisfacția de a atinge bucata de pământ cea mai înaintată a acestei părți din țărmul Groenlandei. Ce bucurie simțiră, sărmanii, pășind din nou pe pământ, după ce trăiseră două luni și jumătate de-asupra sloiurilor trădătoare, gata la orice pas să-i rostogolească în adâncurile Oceanului!

Dar suferințele danezilor nu se sfârșiră aci. Cea din urmă până de gheață care-i desparte de continent nu-i poate ține. Iată-i, prin urmare, blocați din nou, neavând drept adăpost decât o scobitură în stâncă, suferind cumplit de foame. Mântuirea lor părea că se depărtează cu cât pământul se arăta mai aproape. „Grotă în care ne adăposisem, scrie d. Kai R. Dahl ame-

nița să se prefacă într'un mormânt.“ Naufragații începuseră să desnădăjduiască, tocmai când o sanie de eschimoși apără pe coastă, în fața lor. Câteva împușcături repetate atraseră atenția eschimoșilor, cari, nu peste mult, sosiră la bivouacul echipajului danez.

Danezii rămaseră o lună întreagă printre eschimoși, așteptând ca să poată merge cu sania de-alungul țărmului Groenlandei, apoi, pela mijlocul lui Decembrie, se stabiliră pentru iarnă la Angmagsalik, de unde au fost aduși în patria lor, astăvară, pe vaporul norvegian *Apusul*, fosta corabie a celebrului explorator al Polului Sud, Shackleton.

În vreme ce expediția daneză îndeplinea această emoționantă călătorie, o altă dramă, aceasta având un sfârșit tragic, se petrecea pe aceeaș coastă a Groenlandei. În vreme ce *Teddy* se găsea prins între sloiurile de gheață, un alt vapor mic norvegian, venit de-asemena să vâneze animale cu blănuri scumpe, părăsea fiordul Francisc-losif unde iernase pentru a se reîntoarce în portul său de origine. Dela 15 August 1923 nu se mai știe nimic despre soarta lui. După toate probabilitățile, a fost înghițit de valuri în lupta sa împotriva ghețarilor...

Gândiți-vă, deci, frumoase doamne, la prețul cu care se aduc, din țara zăpezilor veșnice, elegantele noastre blănuri, cu care străluciți sub luminile becurilor electrice. Sau, nu vă mai gândiți... Le-ați purta, cu mai puțină grație surzătoare!

Mărunțelu nicăiri

ION AGĂRBICEANU

În anul acela se topise zăpada de cu vreme. La începutul lunii Mai, primăvara năvălise toată în țară. N'au mai putut s'o țină legată vânturile înghețate dela miază-noapte; dar că fusese strașnic încătușată se vedea bine din felul cum dăduse busna peste țară s'o scalde în lumina, în căldură și în strălucire. În două săptămâni știu c'a lucrat, ziua-noaptea, să se spetească de muncă, nu alta! A pornit păraele, a înverzit câmpiile, a umflat mugurii la pomi, a împodobit ramurile salciilor din vale cu frunzișoare lungurețe, galbene oare cumu-i gândăcelu' de April. Noaptea descărca peste țară ploi mirositoare, trimitea vânturi călduțe, iar ziua nu mai știa de capul ei unde să alerge! Căuta în răchiși, în murmurul păraelor, ridica o mireasmă de verdeață proaspătă în lunci. Înălța neguri albe din pământul umed. Se topia în miș de străluciri în văzduh. Scotea la porțițe pe moșnegii bătrâni, îi puneă pe copii să fugă pe uliți de le sfărăiau tâlpile desculțe. Iar pe lângă girăzile de pae pusese pe găini să cotcoroască de credeai că arde.

Hărnică primăvară, n'am ce zice! Într-o Luni dimineața, dela începutul lunii Mai copii din Colibța veniră la școală, ea de obicei, înainte de sunatul clopoțelului. Ce mei jocuri trăgeau în curtea largă și bătucită a școlii, de când se desprimăvăraseră! Și era o larmă de abea răsătea prin ea sunetul clopoțelului, când zmâncea de finie un omuleț adus de spate, c'o pălărie în cap lată ca o plăcintă, cu picioarele suturi, cam crăcănate, cu o barbă sură și ascuțită ca de țap. Era însuși dascălul satului, domnul Popovici, căruia oamenii pentru statura lui cea mică i spuneau Mărunțelu. El însuși se obișnuise cu numele asta și-i plăcea, și dacă-l cheamă pe numele adevărat adeseori nu răspundea.

În dimineața asta de Luni copiii se putură juca mult și bine: nime nu veni să tragă clopoțelul.

Soarele se ridicase de-asupra frasinului dela poarta școlii, și în curte larma, tăiată mereu de stri-

găte argintii, în loc să scadă, creștea mereu. Oamenii cari treceau pe lângă școală se opriau și se uitau mirați. Pe vremea asta copiii erau totdeauna în școală.

— Unde-i dascălu?

— Unde-i Mărunțelu? întreba câte unul.

Dar nime nu-i auzia.

Într'un târziu trecu pe-aco'o preotul satului, puse pe-un copil să sune clopoțelul. Ei stătură o clipă din joc, ascultară, apoi se amestecară și se împeștriră în fugă spre intrarea școlii, ca un stol de vrăbii zburătărite. Numai doi-trei văzură pe preot când dădu porunca. Credeau că dascălul trăsese clopoțelul. Și acum, strămtorindu-se pe ușa școlii, câte cinci-șase de-odată spuneau înflăcărați.

— Bună diminea... sărut mâna!

Crezând că-i Mărunțelu în clasă începură salutul obișnuit, dar văzând pe preot, repede o întorceau pe binețele cu care-l întâmpinau de obicei.

Ziseră rugăcinea, apoi preotul le porunci să șadă și să deschidă cărțile de citire. După ce citiră cu

glas tare trei înși câte patru rânduri, preotul întrebă:

— Azi n'a venit domnul învățător?

— Nu! răspunseră copiii într'un glas.

— Nu face nimic, zise preotul. „Tu Iordan să-i ascuți la citit până la unsprezece, apoi rugăciunea și acasă. Dar știți: musca să se audă în clasă“.

Iordan era cel mai mare dintre băieți. Se ridică dela locul lui; preotul eși. Copiii se uitară la ceasornicul de pe perete: un sfert mai era până la unsprezece.

Se începu cititul, dar cei mai mulți făceau greșeli mari. Nu le stătea gândul aci și citeau la bazaconii de se crucea Iordan. Copiii toți erau cu gândul la Mărunțelu. Nici odată, de când știau ei, nu lipsise. Unde va fi? Și de-odată începu să-i cuprindă o neliniște mare. Li se părea că lui Mărunțelu a trebuit să i se întâmple o nenorocire.

Neliniștea lor crescă atât de tare încât, dela o vreme vecinii începură să-și șoptească, cu tot sășăitul

Evenimentele din Egipt au întâlțuit un moment interesul lumii întregi și icona unui nou războiu a trecut cu ușurare peste capetele tuturor. Ilustrația noastră ne arată pe Sir Stack (X) guvernorul general al Egiptului, care a fost ucis trecând pe dinaintea unei companii de onoare cu Lord Allenby (XX) comandantul suprem al forțelor Engleze din Egipt și din Sudan.

și ultătura amarnică de supraveghe-
tor a lui Iordan. Pe vr'o cățiva îi
trase binișor de urechi. Copiii pă-
rea că nu simțiră nimic, nici alții
nu se înfricoșară, și șoptitul îngri-
jorat urma mai departe.

Iordan, prins fără voe de îngri-
jorarea lor, uimit că nu poate face
rânduială ca alte dăți, se opri între
bânci și întrebă :

— Dar bine! Ce-i cu voi? Ce
tot șoptiți acolo?

Ioniță dintr'a patra, băeșul cel
inimos alui nenea Nicodim, răspunse
în numele tuturor:

— „Bădiță Iordan, ne temem să
nu fi pășit ceva Domnu“. Atât răs-
puns fu de-ajuns pentruca Iordan
să se tulbure și el. Cu însărcina-
rea ce i-o dase preotul el nu se
putu gândi până acum la dascălul.

— Aveți dreptate, zise el. „Pên-
tru ce nu va fi venit azi la școală?

— Poate-i bolnav!

— Poate s'a dus la târg!

— Știți ce? zise Iordan. „Voi
rămâneți în liniște. Eu mă reped
până la Dumnealui acasă“.

Nu locuia departe de școală. Dar
Iordan nu făcu drumul jumătate și
se'ntâlni cu tușa Stana, bătrânica
ce îngrijea de casa lui Mărunțelu.
Venia cu pași largi, cu capul frânt
în piept, răpusă de-o durere mare.
Bătrâna dădu să treacă pe lângă
Iordan, fără să-l bage de seamă.
Inima băiatului se făcu cât un pu-
rice. Abia putu să întrebe :

— Doar'nu va fi murit Domnu?
El se gândi repede că venise pre-
otul în locul lui, că îi lăsase grab-
nic singuri, iar dacă i-a întrebat
și părintele de dascălul, a făcut,
de sigur, pentru a nu le spune o
veste așa de rea pe neașteptate.
Iordan era mărișor și se știa gândi.

Tușa Stana era cam surdă, și cum
nu înțelesese bine vorbele lui Ior-
dan, trăsări și se opri din mers. Ea
plecase tocmai la școală să vadă
nu va da de Mărunțelu acolo. Mai
fusesse de azi dimineață de zece
ori până la gardul școlii, fără s'o
știe copiii, dar cum îi văzu aprinși
la joc în curtea școlii, se întorsesse
de-atâteaori tot mai desnădăjduită,
trototindu-și cizmele grele pe dru-
mul uscat.

— Sfântă maică Precistă! Nu-i
și nu-i! Zise ea c'un glas șuerător
din adâncul pieptului. „A fost și
părintele la noi.

— E bolnav?“ întrebă Iordan
mai liniștit.

— Nu știu, săraca de mine!
Bolnav va fi de nu mai vine acasă.
De aseară îl caut și'n pământ și'n

Statuia M. S. Regelui Ferdinand, desvelită în Oradea Mare.

piatra seacă. Par'că l'a' ngh'țit pă-
mântul: Mărunțelu nicăiri.

Iordan se gândi de-odată că lu-
cru acesta nu ar fi de loc greu pe
cât era de puțintel la trup Dumnia-
lui. Și se înfioră din creștet până
'n tălpi la așa închipuire.

— De când n'a mai dat pe-acasă
tușă Stano?

— De-asăra! suspină bătrânica.
„L'am așteptat cu cina până după

miezul nopții. Apoi l'am căutat la
părintele. Ai copii se culcaseră. L'am
căutat prin toate crășmele, — se
mai incurca el câte-odată pe-aci,
așa la zile mari — nime nu-l vă-
zuse de Duminecă dimineața de când
eșise dela biserică. Adevărat e că
de-atunci nici n'o mai eșit prin sat,
până de către seară, când se vede
că i-a fost scris să se ducă să nu
se mai întorcă“.

M. S. Regina și A. S. R. Prințul Carol la serbările dela Oradea pentru desvelirea sta-tuiei M. S. Regelul.

Pe bătrânică o înabuși plânsul. Veniră, amândoi către școală cu gândul că poate, până acum, să se fi întors Mărunțelu.

— Azi noapte n'am avut hodină ca un strigoiu, începu iar tușa Stana. „După ce m'am întors de prin sat mi-am adus aminte că-i place să se culce uneori în șopronul cu otavă. M'am urcat pe scară, am ascultat să-i aud răsuflarea, am răscolit otava, nu era! Mi-am adus aminte că 'n tinerețele lui, se culca uneori primăvara pe țărnuțul râului. L'am căutat și acolo: nu era. Din zori întreb pe toată lumea: nime nu l-a văzut“.

Și iar începu să-și ștergă lacrimile.

— „Aseară“, începui iar, cărându-și cu greu cizmele mari și uscate „a plecat fără să-mi spună o vorbă. Toată după amiaza a stat pe laviță, după masă și s'a tot gândit. Dar nu eră supărat: din potrivă era tare luminos la față. O vorbă doar' mi-a spus: că slujba de Duminecă, din biserică i-a mers drept la inimă“.

— Poate se va fi dus la târg, tușă Stano! zise Iordan.

— La târg? Ce să facă la târg? Cizme are, pălărie are, haine are! Și-apoi și când n'are, eu i le cumpăr. Bine-ar fi să fie cum zici, dar' nu s'a dus! Lui i greu să meargă la târg.

Tot vorbind așa, ajunseră la școală. În clasă se auzea un zumzet greu și plin ca de stup când se gătește de roit. Când se deschise ușa, și

se arătară aplecate înainte și ceretătoare cele două capete, a Stanei și a lui Iordan, se făcu liniște ca 'n biserică și optzeci de perechi de ochi întrebători se pironiră asupra lor.

Trecuse de amiazi dar copiii nu se mișcară din clasă: îl așteptau pe Iordan cu vestea. Acum vestea o ceteau în ochii lui rătăciți, în lacrimile tușei Stana.

— „N'a venit“ zise Iordan cu glas tare.

— Sfântă Maică Precistă! Par'că l'a înghițit pământul“, suspină bătrânică și începui să p'ângă potolit.

— Să-l căutăm în grădina de pomi“ zise Iordan, el singur mai curajos acum.

Copiii dădură busna pe ușe și cu Iordan în frunte, cu baba după ei, alergau către dealul viilor, unde era grădina de pomi a școlii. Oamenii se uitau mirați cum aleargă.

Il căutară ca pe un fir de pai prin grădină, pe subt gard, prin tușiș. Nu lăsară neroscotele nici tufe rotunde de agriși: cât era de mic, Mărunțelu s'ar fi putut ascunde între ele.

Mulți copii se zgăriară, se însăngerară pe mâni, își sfășiară hainele în spinii tufelor. Nu era. Atunci rupseră încuietoearea magaziei de scânduri care era aci în grădină. Scotociră toate unghetele: Mărunțelu' nicăiri.

Abea acum își aduseră aminte că nu l'au căutat în stupina de lângă școală. De multe ori, zăpăcit de

zumzetul albinelor, tândălea pe aici dupămezele întregi Mărunțelu. Toți chiotiră de bucurie la gândul ce le veni. Chiar și tușa Stana se înșenină, și pășea harnic din picioarele bătrâne în urma copiilor, cari alergau cu Iordan în frunte.

Dar nu era nici în stupină. După ce răscoliră și-și băgară nasul prețutindenea, țipând scurt la împunăturile albinelor, un băețăș dintr'a doua se apropie sfios de-o coșniță de grădele care stătea singuratică la o parte. O ridică cu grije, crezând că moșneguțul pentru a-i păcăli, s'ar fi ascuns aci. Dar numai doi fluturi de noapte, zăpăciți de lumină, zburară din coșniță, și căzură repede într'un unghet.

Supărați, neliniștiți, copiii se împărășiară pe acasă. Luni seara satul întreg era neliniștit. Marți dimineața copiii se duseră în zadar la școală. Dascălu nu se arătă. Tot mai mirați și mai înspăimântați, — ei nu mai avură voce de joc. Simțeau că dascălul lor a pățit o nenorocire. Unde? Cum? Nu știau.

Miercuri seara tușa Stana își pierdu nădejdea din urmă: chiar de s'ar fi dus Mărunțelu la târg, până acum ar fi trebuit să se întoarcă.

Satul întreg fierbea acum și-l căuta pe Mărunțelu': prin șoproane, prin pivniți, prin podul caselor, prin grădini, pe câmp, prin poduri. Mărunțelu' nicăiri. Il strigau, chioteau! Pace!

Copiii, când' unul, când altul, vreme de nouă zile, se apropiau de

școală, se uitau cu frică prin ferestre în clasa pustie, se uitau prin crăpăturile gardului în curtea școlii, și se întorceau tot mai triști acasă. Unii își aduceau aminte, din povești, cum au unii oameni puterea să se schimbe în animale, în paseri, în flori. Și adesea ori rămăneau cu ochii duși după câte-un erete cenușiu ca și Mărunțelu, ori se opriau mirați înaintea unei tufe de busu-ioc în grădină și o priveau înfloriți.

Iar femeile și babele își aduseră aminte cum a venit înainte de pa-truzeci de ani Mărunțelu' în Coli-bița, neștiind nime satul din care spunea că vine. Își aduseră aminte cum a trăit el toată viața singura-tec, numai cu bucoavnele lui mari și grele. Și-l închipuiau așa cum era: puțintel la trup și slăbuț, cu ba.ba lui de țap, cu obrazii lui vechi, cu ochii lui sfredelitori, — și începură să șoptească între ele că nu-i a bună, că nu-i lucru curat.

Cine știe, își ziceau, poate nici n'a fost un om ca toți oamenii, poate a fost un vrăjitor, un șolomonar, și așa cum a venit din lume, din necunoscut în satul lor, tot așa s'a făcut nevăzut, fără să lase vr'o urmă după el.

Așa au urmat cercetările, poveș-tile și temerile nouă zile în șir. Dar în ziua a zecea satul întreg se adună alergând spre covăcia lui Pinte-a, unde e coliba aceea goală. Cineva râdea acolo așa de tare și de ră-sunător, încât se auzea peste toată Colibița.

Un truc nou al unui artist de varietate, care merge cu capul pe-o gheată cu roși, păstrând un echilibru perfect, așa dupăcum îl vedem în ilustrația aceasta.

Lidia

O, Lidio, frumoasă ești, frumoasă și încântătoare,
Asemeni ție n'a crescut în lumea noastră nici o floare.
Când treci pe-aleea de salcâmi incremenește largul firii,
În jurul tău vin fluturi albi și freamătă sfioși zefirii.
S'apleacă mugurii pe crengi, copacii unii câte unii,
Ca niști regi curtenitori se'nchină'n calea ta păunii.
În părul tău bogat și trist ca noaptea criptelor străbune
Amurgul a'mpletit zâmbind coroană neagră de cărbune.
Din ochii tăi întunecați ca diamantele mării
Aruncă fulgere fierbinți aprinsul soare al iubirii.
Te văd în fiecare zi cum treci cu fața'mbujorată
Și de parfumul tău regal făptura mea adânc se'mbată.

Ași vrea să țiș s'audă munți, pustiuri și isvoare line,
S'o știe azi pământu'ntreg că te iubesc numai pe tine,
Dar glasul meu e tot mai stîns și tot mai fără de putere —
Ca o reptilă mă târăsc și sorb năprasnica durere.

O, Lidio, frumoasă ești, frumoasă și fermecătoare,
Asemeni ție n'a trăit regină alta pe sub soare.
În jurul tău pe unde treci din ceruri cade rouă caldă,
Te chiamă sturzii somnoroși și'n aur soarele te scaldă,
Ai brațe moi și sâni rotunzi, ai buze roșii, voluptoase,
O, Lidio, frumoasă ești în haina albă de mătase.
Din țărână șerpilor te privesc și să te muște nu cutează,
Când treci zâmbind pe lângă ei privirea ta îi fascinează.
Ai pulpe dăltuite fin din marmoră însângerată
Ai solduri gingașe cum n'au și n'or avea femei vreodată.
Toți muritorii te privim mai pătimași ca vinovații —
Din pantofiorii tăi sculptați ar bea otravă împărații.

Ași vrea să țiș s'audă munți, pustiuri și isvoare line,
S'o știe azi pământu'ntreg că te iubesc numai pe tine —
Dar prea sunt mic ca să ajung la înălțimea ta astrală,
Dă-mi din al dragostei buchet, dă-mi doar o singură petală.
O, Lidio, frumoasă ești, frumoasă și seducătoare,
Tot sângele meu otrăvit așași vrea să-ți curgă la picioare,
Să aburească pe-unde treci cântând în faptul dimineții,
Să-ți pară vraja unui vis eternul ritm ciudat al vieții,
Căci pentru mine, sclav infam, tu ești și moartea și mărirea,
Dumnezeirea o slăvesc, căci tu ești azi dumnezeirea.
Pe frunte porți cununi de mirt în fir de aur împletite,
Mireasma părului tău lung inmoaie inimi împietrite.
S'aprinde în tine mii de sorți și mii de sorți te luminează —
Îndură-te, stăpâna mea, și-aruncă sclavului o rază,
Ori sfarmă-mi feasta sub călcăiu, să curgă creerii'n țărână,
Din sfânta dragoste de azi nici urmă mâni să nu rămână!

Ași vrea să țiș s'audă munți, pustiuri și isvoare line,
S'o știe azi pământu'ntreg că te iubesc numai pe tine;
S'audă ceru'ntunecat, s'o știe marea jurtunoasă,
Că, Lidio, ca tine nu-i femee'n lume mai frumoasă.

RĂSPLATA

DE ION GORUN

De cu seară se pornise murmur surd în tabăra zărândenilor; toată noaptea au ars focurile, și printre ele umbre se mișcau, se grupau, se răsfirau și se lăntuiau iarăș. Mocnea fierberea, gata parcă în toată clipa să izbucnească.

Tribunii stăteau deoparte la sfat, înfășurați în șube, necutezând să ațipească. Nu de teama vrăjmașului, ci de grija furtunii acesteia din năuntru, care creștea și amenință să rupă iarăș ori-ce zăgăz de ascultare și de cruțare. Sosiau până la dănișii crâmpie de vorbe mănioase: — Așa ne trebuie! Dacă am ascultat de domniile noastre! Să fi dat înainte! Cu foc și pârjol! Ați văzut? Pe Cădea-l spânzură!

Și așa era. Cei trei tribuni trimiși de Avram lăncu din Câmpeni în Zărând găsiseră poporul pornit spre cruntă războare. „Oamenii s'au ridicat de capul lor — spuneau rapoartele — și au început să dezarme și să aresteze pe familiile fruntașe cari se făcuseră urgente prin ura către români; s'au întâmplat și excese grele pe unde românii au dat peste împotrivire mai cerbicoasă...” Dar Avram lăncu și perfecții nu voiau excese; ei voiau război în lege. Au venit cei trei tribuni și cu greu au potolit vijelia. Alexandru Cădea într-o parte, Aviron Telechi și Ion Nemeș în alta, au strâns cetele răslățite, au ales pe cei mai hotărâți și mai bine armați, au trimis pe ceilalți acasă, au pus la adăpost familiile îngrozite de moarte și și-au așezat tabăra la Gura-Văii.

Dar acum a început iar vrăjmașul cu războarea. Satele părăsite numai cu bătrânii, femeile și copiii rămași la vetre, erau trecute prin foc și sabie, cu sălbatică turbare. Duhul sângeror potolit dintr-o parte, se deslănțuia din cealaltă.

Atunci s'a luat tribunul Cădea numai cu șase oameni și a purces până dincolo de Halmăgiu, în tabăra dușmană. Să le spună să nu mai ardă; să nu mai omoare lume nevinovată, să poarte război și să dea plept omeniește și voinicește. Și nu s'a mai întors Cădea și nu s'au mai întors oamenii. Ci-că i-au dus înaintea unui copac, unde spânzură un om. Cădea l-a cunoscut; eră popa Eftimie din Halmăgel. Și i-au spânzurat și pe ei acolo.

În dimineața brumoașă de Noembrie tribunii sfătuiau, în grea cumpănă. — N'o să-i mai putem să-i ținem, Aviroane, — zise Ion Nemeș arătând la mișuiala sgomotoasă dimprejur: eu zic să-i dăm o năvală, în numele Domnului!

Celalt rămase pe gânduri: — Mergem la moarte, frate, răspunse apoi încet, — și la moarte fără folos. Să stăm mai bine locului și s'așteptăm să coboare ai noștri din munți, să-i luăm din două părți. Au călărime și tunuri și noi n'avem decât puști și lănci...

O umbră se desfăcu din ceața dimineții, apropiindu-se.

— Iată și locotenentul; să vedem ce zice și el.

Cu câteva zile înainte sosise în tabără un ofițer în haină împărătească, însoțit de șapte soldați grăniceri. Ceruse să vorbească tribunilor și li se înfățișă cu salut militaresc:

— Locotenent Klima. Sunt comandat ca să vă povățuesc în operațiile militare.

Hărții n'avea, decât pașaportul militaresc. Dar tribunii știau că se trimiteau ofițeri împărătești pentru sfătuirea conducătorilor gloatelor armate, și-l primiră fără bănuială.

Locotenentul Klima se opri în fața tribunilor și-i ascultă pe rând, clipind din ochii mici și șireți și mușcându-și mustața scurtă, neagră. Fața-i smeadă, posomorâtă, nu trădă nici o emoțiune, ca a unui om hârșit în treburi d'astea, sau care ar fi avut de mai înainte o hotărâre luată.

— Aicea nu stăm bine, orcum, grai apoi, cu siguranța strategului care a cumpănit bine toate. Trebuie să le dăm și oamenilor mișcare, și apoi avem să ocupăm o poziție mai ferită. Mi am ochit eu locul. Să dăm comandă de plecare.

— Dar mai întâiu, întâmpină tribunul Avion, n'ar fi bine să mai trimitem ceva iscoade înainte? Nu prea știm destule despre mișcările vrăjmașului!

— Nu e nevoie acum. Mai târziu. Insurgenții sunt încă departe; am eu știri sigure. Trimit cete de tăciunari cari pleacă și se întorc. Grosul nu se mișcă din loc. O să-l luăm acolo, la vreme, între două focuri.

Cum s'a dat comanda de plecare, mulțimea se porni vijelioasă, se-

toasă de lupă și de războare. Locotenentul cu grănicerii mergeau înainte și în urma lor crișenii pășeau voinicește, cu puștile, cu lăncile și cu dăsații pe umăr, cântându-și cântecele.

Au poposit la Târnavă, în margine de sat. — Aicea? — Aici. Tribunii se uită unu la altul. — Slab meșteșug ostășesc au mai învățat și cătanele astea împărătești, Aviroane, zise Ion Nemeș luându-și tovarășul la o parte. — Apoi nu vezi că aicea suntem ca într-o căldare, numai buni de puși la foc? Li vine la socoteală domnișorului, unde e sat și loc de adăpost pentru oase gingașe, trudite. Dar noi o s'o luăm în altă parte mâine, cum s'o crăpa de ziuă, și-o să-l lăsăm pe domnu lăitnant Klima să huzurească aci la căldură și la mămăligă cu lapte.

Dar când s'a crăpat de ziuă dimineața, era prea târziu. Țărani speriați veniseră să dea de veste că în depărtare, de pe înălțimi, se vedeau venind insurgenții. Era o pădure de baionete și se vedeau călăreți în hainele lor albastre și roșii, și se zăreau tunuri. În rânduri străne înaintau coborând cu siguranță, ca la un loc de mai înainte hotărât.

— Klima! ziseră în acelaș timp cei doi tribuni, izbiți de odată de acelaș gând.

— Frate loane, grai apoi tribunul Aviron, întunecat, mare greșală am făcut și cumplit o s'o plătim.

— Dar ce greșiră aceștia? — arătă Ion Nemeș spre mulțimea fierbândă a celor trei mii de țărani; și ei o s'o plătească mai cumplit.

— Dumnezeu cu noi, prietene, nu mai avem de ales. După asta, pentru noi altceva de cât moartea vitejească nu mai este.

Și își roti privirea peste casele împrăștiate din sat, ca și când ar fi vrut să ghicească în care din ele se ascunde vânătorul.

— Dumnezeu o să-i plătească, zise luându-și căciula și făcându-și semnul crucii. — O să-i plătească Dumnezeu, repetă și celalt.

— Nu mai avem acum vreme de pierdut grai iar tribunul Aviron. De ne-ar ajuta să ajungem încalte la pădure... Piept la piept nu măș teme de toată honvezimea lor.

Dar locotenentul Klima alese prea bine locul. Pradă în câmp deschis și adâncit, agitând armele neputincioase în mâini, se prăvălea oastea țărănimii sub împoșcarea tunurilor de pe înălțimi. Și când au amuțit tunurile, s'a repezit năvalnic călărimea, tăind cu săbille, fără a-

legere, în mulțimea împrăștiată. Nu mai era și nu mai putea să fie chip de luptă. Se umplea câmpia de trupuri, de arme frânte, de lănci rupte. Măcel era numai, și urgia lui Dumnezeu...

— Foc la case! — poruncise un comandant bărbos ridicându-se în scări. Și de odată se porniră din sat fumuri groase, apoi scânteii și limbi de foc țîșniră din acoperișele de paie.

Un om în uniformă de ofițer împărătesc, fără sabie, fără chipiu sbucni din mijlocul vâlvățailor și se năpusti gâfâind pe câmpie, spre comandantul cu barba în vânt, cu ochii de foc.

— Excelență..., îngână când ajunsese în câțiva pași, — excelență, eu...

— Toacă-l în cap! strigă comandantul arzându-l cu privirea și făcând semn cu sabia unui husar de lângă dânsul.

— Dar, domnule colonel, e omul nostru, — îndrăzni husarul.

— Toacă-l în cap! răcni colonelul ridicând sabia asupra husarului.

Husarul, tot mai codindu-se cumva, puse mâna pe mânerul pistolului dela brâu.

— Măi, nu ți-am spus? nu strica glonțul că ne mai trebuie. Ia un par de colo și dă-i în cap!... Așa nu ne mai trebuie...

Și stete locului până când husarul descălecă și împlini porunca. Un pocnet, un gemăt, și locotenentul Klîma își primise răsplata.

Apoi colonelul dete pinteni calului, lăsând pe husar cu parul în mână, încremenit înaintea cadavrului.

Măcelul se sfârșise. În fruntea husarilor, comandantul bărbos se năpustea acuma orbește înapoi, — în răzbunarea ce-l așteptă și pe dânsul, crâncenă, în munți.

POEZII

de Zaharia Bârsan

Opera poetică a d-lui Zaharia Bârsan a câștigat demult simpatia întreagă a publicului românesc. Inceputurile sale literare au fost ocroutite, cași acele ale regretatului Ștefan Iosif, în paginile de glorie ale *Semănătorului*. D-l Zaharia Bârsan s'a bucurat de pe atunci de o măgulitoare prețuire din partea măștrilor Gheorghe Coșbuc și Alexandru Vlahuță. Laolaltă cu scriitorii frunțași din generația sa: Octavian Goga, Ion Agârbiceanu, Al. Ciura, și ceilalți, a fost unul din colaboratorii *Luceafărului*, și dacă ne iertat să spunem, și al *Cosinzeii*. Pe tărâmul artei dramatice, d-l Zaharia Bârsan și-a câștigat deasemeni mari merite pe urma însuflețitelor turnee organizate în Ardeal pe vremea stăpânirii ungurești. Pe același tărâm, inspiratul autor dramatic ne-a dat „Trandafirii roșii”, un mare succes al scenei noastre.

— Din volumul recent de *Poezii* reproducem următoarea bucată:

FERICIRE...

*De sus, din pragul cerului curat
Și din albastrul culmilor senine
De unde te 'nălțasem eu pe tine
Și unde ani întregi te-am adorat,
De-acolo... într'o noapte fără stele,
O noapte 'n care sufletu-mi s'a frânt...
Tu m'ai lăsat să cad — o frunză 'n vânt...
Și să mă pierd în negurile grele!...*

*Credința mea ce se 'ntrecea cu cerul
În veci de veci tu n'ai s'o mai aduni,
Căci toate prea mi se păreau minciuni
Și prea vedeam în tine Adevărul,
Și prea luptam de lume să te-ascund
Și mă 'nbătam că mi-am găsit norocul...
— Când mîntea ta săpa sub mine locul
Și-mi deschidea prăpăstii fără fund...*

*Fii bine-cuvântată pentru veci!...
Ai spulberat cenușa de pe vatră
Și peatră m'ai crezut... și-ai dat în peatră,
Trezind izvorul lacrimilor reci...
Și murmurul ce s'a pornit a jale
Ai să-l auzi și tu, plângând, prin somn...
Și ai să visezi c'a fost de mult un Domn,
Ce se 'nchina în jața roabei sale...*

*Ce mândru sunt că tu... tu cea dintâi...
M'ai învățat ce-i lacrima amară...
Și n'ai să uiți în fiecare sară
Să vii să-mi pui durerea căpătâi...
Ce mândru sunt... că 'n sufletu-mi curat
Prin tine mi-a fost dat să ia ființă
Sublima, marea... sfânta suferință
A celor ce trăesc cu-adevărat!*

*O Doamne, dă-mi de-acum o vecinicie
Ce-am spus să-i spui mereu... dela 'nceput!...
Tu singur dintru 'ntâi ai priceput
Că ce-a făcut în veci nu va să știe...
Ridic spre tine gândurile mele
Și brațele din groapa mea de-acum:
Așterne-i Doamne soarele pe drum!
Păzește-mi-o pe nopți fără de stele!...*

Dela Constantinopol la Angora

— O capitală care decade și alta care acum se naște —

Din anul 1923, Constantinopolul nu mai e capitala Turciei; vestita cetate de pe malul Bosforului a devenit un simplu oraș de provincie, care se guvernează după ordinele Angorei, noua reședință a cărmuirii otomane.

Pentruce aceasta disgratie a vechiului Stambul, unde puterea imperiului turcesc a strălucit aproape cinci sute de ani, și pentruce preferința acordată Angorei, o localitate tristă și săracă din Asia mică? O explicație există, fără îndoială. Conducătorii de astăzi ai Turciei, bărbați cu vederi limpezi și cu voință hotărâtă, au osândit Constantinopolul din ziua în care s'au decis să întoarcă spatele Europei și să se reîntoarcă din nou spre Asia.

Nu mai începe nicio îndoială. Turcia nouă nu mai are încredere în Europa, de unde i-au venit toate năcăzurile. Această neîncredere se coboară asupra tuturor europenilor, foști prietini sau dușmani, și se răsfrânge chiar asupra americanilor. Dar Constantinopolul a rămas și nu poate să fie altceva decât un oraș cosmopolit. *Raiatele* mișună pretutindeni. Dar mai e și altceva. Conducătorii Turciei moderne se gândesc cu orăre la stricăciunea și la cheltuielile nebune la cari se dădeau altădată stăpânii imperiului turcesc în orașul de pe Bosfor. S'au risipit aici milioane, împrumutate în Europa, pe cari Turcia le-a plătit mai târziu foarte scump. Acum, slăbită de războiu, Turcia trebuia să se însă-nătoșească și ține să îndepărteze dela sine orice prilej la lux și de risipă, spre care te împinge capitala ademenitoare a sultanilor de altădată.

* * *

Dar și Constantinopolul se împacă greu cu soarta care i s'a rezervat. Constantinopolul lăncezește; și, dacă n'am cunoaște puternica vitalitate pe care o respiră poziția sa geografică admirabilă, am fi îndemnați să spunem: Constantinopolul se stinge.

Călătorul care sosește pe mare cu vaporul constată dela început că portul e gol. Unde e fierberea de corăbii și de bărci, care deștepta mai demult mirarea noilor sosiți? Șapte sau opt vase stau înșirate pe chei, și printre ele se poate străbate fără greutate. Cea

mai mare parte dintre ele sunt pachetoturi ale companiilor de navigație și transportă numai călători. Zadarnic, vapoarele turcești cari trec în Bosfor și la Mudania încearcă să însuflețească puțin mișcarea portului. Dealtfel, taxele vamale mari puse asupra mărfurilor nu sunt făcute să încurajeze comerțul cu Turcia.

La Pera-Galata debarcarea nu e atât de neplăcută. Aci e cartierul afacerilor, orașul european, locuit mai mult de greci și de armeni. E o mișcare vie și decorul o face cu atât mai interesantă. În afară de Strada cea Mare, care e destul de largă și destul de dreaptă, întreaga Pera e o țesătură de uliți strâmte, de ganguri și de scări, suind și coborând pe un teren accidentat. Colțul acesta de oraș e în acelaș timp bogat și sărac, murdar și strălucitor. Case noi, înalte, foarte frumoase împodobite se ridică alături de colibe mizerabile. Pe străzile, adesea desfundate, încărcate de gunoaie, se gonesc fără încetare: trenuri electrice încărcate de oameni, automobile în plină iuțeală și trăsuri răpânoase. Multimea se'ngrămădește pe trotuare: oameni cu fes, tineri eleganti purtând pălării de paie, hamali încovoiaându-se sub greutatea poverii, vânzătorii de apă, cerșetorii zdrențoși, doamne decolate și cu rochii scurte, turcoaice îmbrăcate în negru... Și de pretutindeni se ridică țipetele negustorilor ambulanti, a copiilor cari vând gazete și a lustragiilor de ghete. Când vezi seara Strada cea Mare din Pera, atât de violent luminată, plină de lume, și te gândești la austeră capitală de pe podișul Anatoliei, îți vine să crezi că în cele din urmă Constantinopolul va triumfa asupra rivalei sale. Dar, de îndată ce pătrunzi în birourile oamenilor de afaceri, sau întrebi pe bancheri și pe negustori, toate răspunsurile sunt la fel: nici-o întreprindere nu merge, traficul de mărfuri e inexistent. Pretutindeni, aceeaș neîncredere și acelaș marasm. Viața se scumpește, poporul care circula pe străzi trăiește în sărăcie. Dacă hainele sunt curate și îmbrăcămintea chiar elegantă, aceasta se datorește faptului că orientalii, cari preferă podoaba bunului trai, fac economie la mâncare ca să-și cumpere pălă-

rie și pantofi. Fațadă veselă, care ascunde tragedia resemnării...

Dealtminteri, Stambulul nu înal lasă nicio umbră de iluzie. Orașul, așa cum se vede din Bosfor, e frumos și cu adevărat princiar. Clădirile de tot soiul ale Seraiului așezate în vârful grădinilor și al zidurilor bizantine; cupolele Sfintei Sofii și ale moscheii Sultanului Ahmed, cu cele patru și șase minarete, apoi, ridicându-se de-a-supra tuturor caselor, turnul înalt al Seraskieratului, apoi iarăș, alte moschee și alte minarete, toate la un loc se îngrămădesc de-a-supra Cornului de aur... Dar străzile sunt murdare, clădirile se prăbușesc, bărcile se înșiruite, nefolosoare, de-alungul drumurilor.

Apoi, mai e și altceva. Constantinopolul era obișnuit cu incendiile. La fiecare zece sau douăzeci de ani, câteun cartier întreg lua foc, pentru a fi reclădit mai târziu pe propriile sale ruine. De data aceasta mahalalele devastate de fiacări au rămas pustii. Dela Cornul de aur și până la Marmara, aproape a treia parte din oraș prezintă ochilor un tablou dezolant. Frumoasele moschee Sultanul Ahmed, Fatih, și altele, au fost salvate, dar minaretele lor se înalță deasupra unor întinderi acum pustii.

Constantinopolul pare astfel o mare umbră a trecutului îndreptându-și spre moarte... Populația descrește: pe imensul teritoriu municipal sunt mai puțin de un milion de locuitori față de 1.500.000 câți se numărau înainte de război. Piecareea silită a unei părți din populația grecească și armenescă o va împușina și mai mult. Orașul va ajunge, probabil, cași Adrianopolul, un fel de necropolă. Cetățenii lui sunt foarte îngrijorați și cele mai laudabile efortări se fac pentru a se împiedica această decadere. Totul depinde însă de bunăvoința guvernamentală și privirile se îndreaptă spre Angora.

Angora va primi să măntuiască Constantinopolul?

* * *

În inima Asiei mici, Angora se ridică la 800 metri înălțime de-a-supra Mării Negre. De jur împrejur, se desfășoară o priveliște jalnică și măreață în acelaș timp: mari în-

finderi posomorâte, ușor ondulate, fără arbori, înăpîimi fără viață, de-alungul cărora abia se ghicesc, ici și colo, cât va arbuști piperniciți. Ochiul se odihnește cu plăcere numai pe malurile râului Enguri Sun, care trece prin oraș, și ale cărui vecinătăți sunt semănate cu plop și mărginite cu grădini îngrijite.

Dar nimic din toate aceste nu-ți inspiră veselie sau poartă de plăcere. Priveliște tristă și oraș trist. Încât, fără să vrei, te gîndești: pentru ce s'a statornicit aici o capitală, și la ce rezultate s'a ajuns?

Angora își are, firește, meritele ei. Orașul e așezat la o îmbinare de râuri, și prin urmare de drumuri. El cuprinde, pe suprafața Asiei mici, o poziție destul de centrală, cu toate că e separată de regiunea Sudului prin vastul deșert al Lycaoniei. Grădinele de pe Enguri-Sun îi dau fructele și legumele trebuincioase; țărani cari locuiesc în satele de pe steapă o alimentează cu cereale, carne și lapte. Orașul poate să trăiască și are drept să râvnească la o oarecare desvoltare.

Pentru aceste motive a fost aleasă Angora? Nu credem. Alegerea făcută are însemnătatea unui simbol. Angora reprezintă cetatea rezistenței față de străini.

Când armata grecească a intrat în Asia Mică, acum patru ani, înaintînd pînă la Zikra, Angora s'a întamplat să fie orașul cel mai apropiat de front, și prin urmare, vreme de doi ani, aici s'a organizat apărarea țării, aici s'a pregătit și de aici a pornit ofensiva victorioasă a eliberării. Jucînd rolul acesta primejdios și plin de glorie, Angora a dovedit inima Turciei cele noi, și misiunea sa din zile de restricție n'a fost uitată. Turcii nu s'au mai întors la Constantinopol, unde era capitala țării, deoarece marea, calea naturală a năvălitorilor, nu le inspira încredere și pentru că îndepărtatul oraș a fost socotit ca punctul de plecare al unei desăvârșite regenerări. Turcia, într'adevăr, e aici la ea acasă, în mijlocul țărănilor credincioși, cari îi dau atât de frumoși soldați.

Dar, ce de neajunsuri! Mai întâi, depărtarea; într'o țară unde căile ferate sunt atât de rare și trenurile atât de încete, unde liniile telegrafice și telefonice abia există, un guvern, oricare ar fi el, e stingherit în acțiunile lui de întăzieri fatale. E cași cum s'ar decreta că de azi încolo orașul Beius va fi

capitala României, și Bucureștii va fi guvernul de-acum înainte din fundul Bihorului.

Înțelege oricine cu câtă greutate se impovezează o capitală modernă într'un oraș care a rămas tot ca pe vremea evului mediu, murdar, rău construit, unde petrolul, cărbunele și lemnul trebuiesc aduse de departe, pe prețuri foarte ridicate. Criza de locuințe s'a declarat imediat. Unde să adăpostești atîta noi veniți: funcționari, deputați, militari, polițiști! Scumpetea traiului a urmat numai decît. E foarte anevoie să găsești un restaurant, dintre cele mai modeste, unde să poți lua un prînz mai ieftin de 200 lei; la hotel un singur pat, într'o cameră pentru trei persoane, costă 100-150 lei pe noapte.

Nici climatul nu e prea favorabil. Iarna ninge, și termometrul se coboară pînă la 28° sub zero. Vara e prea cald și bîntuie friguri foarte primejdioase. Anul acesta, epidemia a fost cu deosebire gravă. Mulți funcționari, deputați, miniștri au căzut victime. Neplăceri cari ar putea să dezarmeze și pe cei mai curajoși...

Cu toate acestea, turcii s'au pus pe lucru și roadele se văd de pe acum. De pildă, după așteptări îndelungate, se poate călători însfîrșit, în vagon de dormit, dela Angora la Constantinopol și o linie directă s'a deschis spre Smirna: treizeci de ore de drum în loc de trei zile. Un circuit telefonic leagă Angora de Constantinopol. Frumoașele avioane ale Companiei franco-române fac în fiecare zi cursa Marmara—Angora în trei ore; și totdeauna sunt pline. Se clădește pretutindeni, cu hărnicie; în fața orașului de jos, spre gară, nu sunt decît construcțiuni noi, terasamente, schele etc.; echipe de zidari lucrează uneori și noaptea, ceea ce nu se obișnuiește în Turcia. Prăvălii improvizate se ridică în grabă, de-alungul drumului care duce dela orașul de jos spre orașul de sus; subț acoperișurile lor ușoare se vinde de toate, dela pătlăgele vinete pînă la giuvaericele de preț. Lumina electrică a fost instalată pretutindeni în străzile principale ale orașului de jos. Un automobil-stropitoare parcurge străzile mai largi. Trotoarele se pavează, ceea ce, se înțelege, nu e numai un lux. În ministere, abia se usucă zidurile, și birourile se instalează; gramezi de

dosare umplu coridoarele. Și toate aceste clădiri publice, Parlamentul, ministerele, sunt zidite solid, în pietre mari, cari disprețuiesc bătrânele ziduri de pămînt; s' simte peste tot locul voința unei așezări definitive iar nu o grabită improvizare de pe o zi de alta.

Toate acestea, localitatea rurală și capitala modernă, evul mediu și organizația civilizată, toate acestea alcătuiesc o priveliște dintre cele mai pitorești. Palate elegante, noi și strălucitoare, isvorăsc ca din pămînt lângă cocioabe netrebnice. Auto-camioane puternice sună din trîmbețe pentru a-și face loc printre căruțele trase de bivoli, căruțe ale căror roate de lemn dintr'o bucată s'arțăie îngrozitor, ca celebrele „tiribombe” din târgul Moșilor.

Pe drumul cel mare din orașul de sus, deavalma cu ofițeri în ținută perfectă, sburdă copiii cu piele negricioasă, a căror îmbrăcăminte se rezumă la câteva mărgele atâr-nate de gât. Seara, după șase ceasuri, e mîșcare multă pe jalnicul pavaj al străzii principale: funcționari ieșind dela ministere, corecți, cu servieta subț braț, turcoace elegante, îmbrăcate în negru, în galben și în cenușiu; militari în uniforme îngrijite, ofițeri de marină în cochete bluze albe. Și, alături, o mulțime de oameni numai în zdrențe, ale căror viesminte sunt atât de rupte, încât par'că ți ar ieși înainte cățiva cerșetori din veacul al unsprezecelea.

Nimic nu e banal, însă, și nimic nu e de osîndit în acest oraș care acum se naște. Se simte sforțarea unei voințe puternice, în luptă cu cele mai îndărjite piedici. E o încredare care merită respect.

Dar această originală încercare ne va consola de pierderea Constantinopolului care decade? Unde a fost ieri strălucirea Bzanțului și puterea Stambulului nu va rămîne, mâine, decît o strîmtoare. Turcia merge însă pe drumul regenerării naționale, scuturîndu-se de influențele străine și redeschînd virtuți adormite. Pilda aceasta nu spune nimic?

OMUL DE ACUM 13.000 DE ANI

SENZAȚIONALELE DESCOPERIRI DIN AMERICA DE SUD

Cine nu își aduce aminte de frumoasele povestiri din patria triburilor sălbatice de indieni, gustate cu atâta deliciu în anii copilăriei? Bogățiile de aur și aventurile periculoase din jurul lacului Titica, cu minunatele lui cataracte și fauna lui exotică au trezit și trezesc astăzi în sufletul elevilor de școală farmec și plăcere deosebită. În acest ținut au coborât pe încetul îndrăzneții scrutători ai științei, întâmpinând probleme cari i-au pus în uimire. Știința a ajuns să constate că în acest ținut s'a produs cu mii de ani în urmă o uriașă

și scurmat pământul până în măruntă, dând acestei țări altă față decum o crease natura la început.

vorbesc de mari răsturnări și pre-faceri naturale. Amintirile acestea, tradiție de sute de veacuri, au fost verificate în zilele noastre de cercetările geologice, arheologice și antropologice. Savanții au isbutit să descopere în acest ținut resturi de viață, chiar și omenească, de acum 13 mii de ani. Știința a descoperit aici nu numai schelete de oameni și animale, ci chiar și urme de așezăminte culturale preistorice, necunoscute până acum, cari dovedesc că omeni-rea din acele vremuri a avut o cultură destul de des-

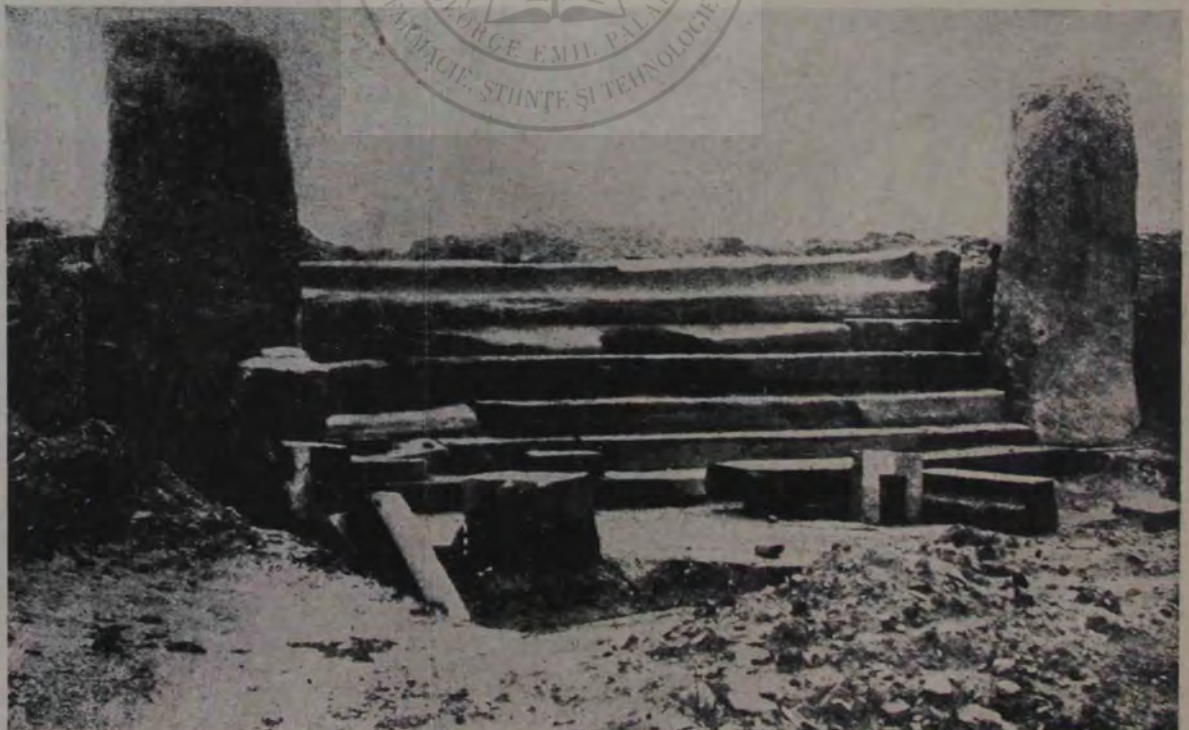
dramă geologică. Peste acest ținut s'au revărsat acum 15—20 mii de ani apele mărilor, s'au răsculat Vulcanii

și acum fărâmele unor accente cari

se constata că poporul preistoric din acest ținut al Boliviei a avut

Mumii de-acum 13.000 de ani, descoperite în America de sud împrejurul lacului Titica

Treptele uriașului templu din Tihuanacu, peste mijlocul cărora trecea totdeauna soarele la amiazi. Acest templu avuse dimensiuni uriașe și el stoarce și astăzi, după 13.000 de ani, admirarea

cinci perioade de cultură. În primul al doilea a ajuns la cel mai înalt grad, pentru că pe urmă să decadă treptat. Știința a stabilit prin urmare, că cultura omenească a pornit în America, de jos în sus, dela America de sud spre America de nord, nu invers precum se credea până acum.

Centrul acestei vechi preistorice era Tihuanacu lângă lacul Titica. În primul al doilea însă s'au aflat lucrări de adevărată artă, iar în perioadele următoare predominază iarăși peatra și cărămida. Oamenii își zideau case de piatră și lut, temple de cărămidă împodobind pereții cu figuri artistice de lemn și bronz, flori și capete de animale și figuri de om. Zidurile se îmbrăcau cu pietri lustruite, îmbinate precis unele în altele sau lipite cu tenciuială de var amestecat cu lut. Orașul Tihuanacu avea apeduct iar căniile erau canalizate. Nenumărate obiecte de artă de arhitectură, sculptură, ceramică și bronz dovedesc existența unei culturi superioare. Chiar și o scrisoare hieroglifică era în uz. Templul soarelui mărturiseste tot gustul artistic superior al acelor vremuri. Temelia acestui templu avea 135 m în lungime și 118 în lățime, iar colonațele mărturisesc și despre o înălțime neobicinuită nici chiar în zilele noastre. A fost un colos potrivit concepției despre soare. Înălțimea aceasta avea și un rol astronomic, pentru fixarea calendarului, cum dovedește tălcul ieroglifelor de pe poarta soarelui. Cultul morților încă era în floare. Morții se înbalsamau și materialul de înbalsamare a păstrat multe mumii până în zilele noastre.

Aceste descoperiri senzaționale sunt o dovadă clasică despre faptul, despre care se convinge știința tot mai mult, că și acum 13 mii de ani popoarele au avut o cultură superioară și nu trăiau o viață pur animalică, cum se credea până ieri alaltăieri.

Capete de toxodont stilizate din ceramică, aflate printre ruinele templului din Tihuanacu. Toxodontul a fost un animal vechiu, a cărui urmă a dispărut astăzi cu totul.

NOROCUL

DE AL. CIURA

— Din viața băieșilor —

Gheorghiuț al Siminei, cum sredelea părăsește stâncei, simți ca o fălăjire de aripi de-asupra capului și își ridică privirea în sus. Lumina de sâu, lipită de stâncă cu un pumn de humă gălbui-neagră, asvârli umbre jucăușe spre tavanul umed. I se părea chiar că deslușește o arătare, într'un vâl străveziu.

El rămase cu ochii fântă la tavan, își făcu cruce și murmură: „Norocul meu... norocul meu...”

Aruncă uneltele și, mutând lumina mai sus, încercă să se cațere.

Lucrul mergea anevoie, dar isbuti totuș, după multe opintiri. Trase odată cu mâneca hainei peste peatra umedă și rămase cu ochii căscați la vâna albastră de humă, cu slipiri de argint. Înțelese, într'o clipă, că norocul dase peste dânsul: sub stratul de humă era aur gros. Încercă să-l sgârăie puțin cu briceagul, și nu mai avu nici o indoială. Un fior îi trecu dealungul trupului, dinții îi clănțeneau ca de friguri, și când să se coboare, alunecă și căzu în noroiul schiolvei.

Nu mai avea puteri să se cațere pentru a doua oară, dar luă tină cu amândouă mâinile și isbi în sus, ca să astupe comoara pentru alte priviri. Putea să treacă pe acolo,

hocmanul, obărul, sau straja, și norocul lui trecea în alte mâni.

Era năucit. Ce să facă? Ce să dreagă? Cum să pună mâna pe comoara ce-i cădea de-a gata?

Auzi atunci „hop-hop”-ul ortacilor, răsunând când aproape, când mai departe... stearturi, cu lumini de licurici, porniau din toate părțile spre ușa băii.

S'îmbară straietele, și cum ridică paralele pe o săptămână, se opriră puțin la crășma lui Sârbu din Gura Roșiei, să-și încălziască oasele trudite cu un păhar de vin fierbinte și să ducă de-ale gurii și celor de acasă.

Oamenii beau păharele, sorbind cu încetul beutura fierbinte, cu gust de piper și cuișoare, gândindu-se la împărțea anevoioasă a paralelor, ca să le ajungă pe o săptămână încheiată.

Unul rupse tăcerea:

— Da' ce-i cu tine Gheorghiuț? Stai încărligat, de par'c'ai înghițit un sfredel?...

— Ce să fie, măi ortace? Ia mă gândesc și eu, de ce n'ar putea trece odată Norocul și pe la casa omului sărac?

Cel mai bătrân băieș ridică degetul arătător în semn de mustrare:

— Să nu vorbești nesocotit, Gheorghe, când grăiești de Noroc... El trece și pe la casa omului sărac, dar nu se oprește, numai dacă îl

Teng-Ju-Siang
unul dintre generalii chinezi,
care au comandat pe răscu-
lați și au răsturnat guvernul

prinzi în laț. Altfel se duce și dus a rămas, că de aceea spune *zicala*: Numai odată trece norocul pe la poarta omului... Câte odată te atinge cu mâna pe frunte, și dacă nu iei seama, s'a isprăvit...

— Norocul nost' e Vâlva Băii, zise unul.

— Nu-i adevărat, — răspunse bătrânul. Vâlva e o ziua frumoasă și rea de inimă. Ea dă aur numai celor de cari se îndrăgește, și dacă îi prinde că au suflat ceva din taina ce le-a încredințat-o, îi omoară fără milă, ca pe niște pui de vrabie... Dar Norocul, care e fratele ei, e un flăcău frumos și bun de inimă. El umblă încărcat de daruri și le împrăștie cu amândouă mâinile. Dar vezi-că el e legat la ochi, și dacă nu-l oprești tu, trece pe aci încolo și nu-l mai vezi.

Ortacii priveau în gol.

Povestea bătrânului deștepta în sufletul băieșilor o întrebare stărui-toare: „Trecut-a oare norocul și pe la poarta lor?”

Încălziți de vinul dulce și aromat, zimbiau unul vedenii amăgi-toare, în care credeau, — și răs-pundeau singuri:

— Nu... n'a trecut încă.

II.

Gheorghiuț intră în casă, mai vesel ca de obicei.

Încarcă masa cu *târğașul* ce adusese, și scoase din traistă și o sticlă cu vin. Apoi spuse, cu în-teles:

— Să știi nevastă, că are să fie bine!

Femeia zimbi și îi răspunse, din obicei:

— Numai un pic de bine; și iarăș rău...

— Nu, Simino, să nu crezi că am beut un păhar de vin mai mult... Știu eu ce știu... Norocul e în mâna mea și n'are să-mi scape... Am răbdat și noi destul... Șezi aci lângă mine, să mâncăm în tihnă.

Gheorghiuț era obosit de muncă, și înmoiat de beutură, dar în ochi avea o sticlire neobișnuită, ca a unui om ce urmărește năluci...

Femeia înțelegea că se întâmplase ceva neobișnuit cu el, rămase pe gânduri, și își făcu cruce, pe ascuns.

Se culcă în curând și adormi ca legănat.

Se făcea că un tinăr frumos, cu aripi la umeri și la plcioare, îl mângăia întrebându l:

— Mă cunoști?

— Da... tu ești Norocul meu!

— Ți-am deschis azi ochii. Ți-am arătat unde e comoara. Scoate-o, să nu te prindă nimeni, căci Dumnezeu a pus aurul acolo!

Când se pomeni își aduse aminte de vorbele bătrânului: „Norocul te atinge, câte-odată, cu mâna pe frunte, și dacă nu iei seama, s'a isprăvit...”

Afară era întuneric încă, dar somnul îi pierise. Se întinse în așternut, își duse mâna la frunte, resimțind atingerea ușoară a Norocului.

De unde să înceapă?

Nu mai încăpea nici o îndoială: dase norocul peste el. Să-i spună femeii? Dar cu ce îi putea fi de ajutor? Un lucru era limpede: trebuia să ceară sfatul unui ortac mai priceput, căci singur nu se simțea în stare să iasă din încurcătură.

Deodată îi veni în minte un gând luminos. Să vorbească cu bătrânul

Americanii au descoperit un material prin care un glonț nu poate trece cu niciun preț. Din acest material apoi ei fac veste, care apără perfect omul de atacuri de armă, dacăcum se vede și'n ilustrația noastră. Trei revolve se întind spre omul, din față și lui nici că-i pasă de gloanțele lor.

Ciang-Cio-Lin
un alt general chinez răzvră-
tit, care a respins trupele gu-
vernamentale în Mandjuria

care-i spusese povestea cu Norocul. El cunoștea toate tainele băii și îi putea da un sfat, ori o mână de ajutor.

O bucurie mare îl cuprinse, în așteptarea dimineții, care stăruia să întârzie.

III.

Se reținu totuș a doua zi, până noaptea târziu.

În treacăt îi spuse doar bătrânului:

— Baciule, am să-ți spun de dimineață, când mergem la baie, un lucru mare.

Bătrânul îi privi pe sub gene, ridicând din umeri:

— O fi, măi copchile, o fi...

Și când pe urmă, îi povesti totul, bătrânul îi spuse scurt:

— Bine, trec eu azi pe acolo, după-ce isprăvim cu munca, să fim singuri.

Și ridicară trei degete dela mâna dreaptă:

— Glück auf!

— Glück auf!

— Doamne ajută!

— Doamne ajută!

Era jurământul de a păstra taina între ei, ori ce s'ar întâmpla.

Mai târziu, când bătrânul trecu pe acolo, ridică puțin lumina de său, și clipi din ochi, spunând abia o vorbă:

— Gata!

Apoi jurară să nu se mai întâlnească până la sfârșitul săptămânii.

IV.

Bătrânul își dete repede seama de norocul ce a dat peste ei.

Apoi își făcu planul. Prin ușa băii nu puteau intra, nici nu pu-

teau rămănea acolo după plecarea celorlalți băieși.

Baia nu avea nici o legătură în alte părți. Trebuiau deci să se gândească la o intrare făcută de ei. Iși amintea cu deamănuntul baia întreagă, dimensiunile știolnelor, și direcția în care erau săpate. Și începu să se gândească.

Sâmbătă seara, când plecau spre casă, bătrânul era hotărât:

— Săpăm o gaură din pivnița mea până la știolna care trece pe acolo, căci pe acolo trece. Și în o Duminecă, ori două, când nu se muncește la baie, am isprăvit.

V.

Pe urmă, când Gheorghiuș se urca pe scara de funie, cu traista plină de comori, bătrânul îl îmbrățișă, și plânseră anăndoi.

Și într-o Duminecă, petrecând la Abrud cu toți ortacii și cu nevestele lor, bătrânul și Gheorghiuș schimbă o privire de înțeles:

— Glück auf!

— Glück auf! — răspunseră ortacii, în cor.

MAGII

CONSTANTIN GORAN

*Trei magi aprinși de o chemare
Cu ochii duși în nesfârșit —
Plutesc pe drumul înflorit
De steaua care-i poartă 'n zare...
...Și-așa cum trec cântând în cor
Par niște orbi care se'ndreaptă,
Spre țara năzuinții lor
Unde Lumina îi așteaptă...
Călătoresc cântând în cor...
Ș'n mâini cu-aprinsele tăcii —
Mânați de-o veșnică chemare...
Par impietritele stații
Ce-ascultă trâmbița în zare!*

LUI ISUS

CONSTANTIN GORAN

*...Isus! Isus! de-ai re'nvia acum
Cu pietre te-am strivi și cu păcate;
Ni-am pângărit credințele curate
Și rătăcim în noapte și în fum...*

*Bătrânii magi demult au putrezit
Și nimeni nu mai pleacă spre cetate;
Bolnavi și râi, cu buzele pătate,
Sorbim paharul vieții otrăvit.*

*Ni-am stins din suflet orice vis...
Și-așa — cu frunzi întunecate, —
Bătrânii magi, demult, noi i-am ucis...
Și nimeni nu mai pleacă spre cetate!*

UN CONAC BOERESC

C. Vlădescu Albești

Viscol. Noaptea își deschide ochii ei mari și negri ca tăciunele. Sufierea vijeliei ne lovește obraji și aripa morței fâlfăe, ca o vedenie pe dinainte.

Calul din dreapta nu mai merge și sania alunecă, oprindu și făcându în marginea șanțului. Netezim fruntea cailor, le ștergem ochii și pornim înainte. O fâșie de lumină, tăiată de valurile de omăt, se joacă în ochii noștri, cu mângâeri și nădejdi.

Ținem spre ea.

Au înțeles și caili apropierea unui cămin, căci ochii lor mari au prins ceva din mângăerea fâșiei de lumină. Se opresc o clipă și fără îndemn o iau înainte.

Popas.

Două porți de stejar, îmbrățișate, stau zăvorâte. Batem. Nici o mișcare. Hămăitul unui câne, chiamă pe ai casei, spre noi.

O umbră apare în dreptul zăvorului, și un câine mare și lătos, se luptă în omăt și latră. N'am stat mult la tocmeală. Porțile s'au deschis, și caili înotând prin valurile albe au mers înainte.

Un bătrân voinic, ne-a dat tot ajutorul. Am rânduit caili într'un grajd pustiu, lung și întunecos, și am trecut prin coridorul larg, spre casa mare în care veghea lumina din ceardac, bătrânul voinic și câinele lătos.

Un șir întreg de camere, cu miros de mormânt și pustiu.

— Opriți-vă... Mergem încet. Țineți-vă răsuflarea... Incet...

Ne-au încremenit și mai mult sufletele înghețate de viscol și ne-am dat seama că stăpânul se odihnește.

— Să nu șoptiți... Incetșor...

— Suntem găzduiți fără voie?

Am simțit mâna aspră a bătrânului, și încleștarea ei mi-a strâns fălcile.

— Oprește-ți răsuflarea... Incet... încetșor. Am prins cu mâna dreaptă, tovarășul de drum și m'am lăsat târât, prin coridorul întunecos. O chilliță mică, ne-a cuprins în brațele ei aburite cu miros de mușcegai.

Intr'un colț pălpăia o candelă și lumina ei slabă se juca în scăpărări repezi, în umbra păreților. Pe o vatră, largă, care cuprindea jumătate din chilie, fumegau vreascuri. Un așternut de paie, o foală și un

ulcior, formau întreaga bogăție. Am îngenuchiat pe așternutul moale, îmbătat de fiorii acestui labirint.

Mihaiu, tovarășul meu de drum, se uita nedumerit, când la mine, când la bătrânul, care așeza vreascurile, și întorcea o buturugă înroșită pe coaste.

Prinse a-mi șopti:

— N'o fi vre-un vraciu!

Am ridicat din umeri. În sufletul meu se năruise toată puterea voinței. Simțiam, cum imaginația viscolește, ca afară, și o horă de închipuri, îmi încercuise toată ființa. Dupăce goli ulciorul, gazda îngenuche cu fața spre candelă, se închină și apoi își încolăci corpul de voinic, în preajma vetrei.

— În tinda lungă și largă ospătau boerii. Pe lațta din fund stau lăutarii... Alături de camera duduca, stăteau toniți ca dulăii, boerii bătrâni, alde conu Tache, Vergu și Năstăsioiu...

Mi-am venit în fire, și am întrebă sfios:

— A fost casă de boeri? Se cunoaște!...

Mihaiu dormea. Vălvătaia și oboșala îl doborîse. Am rezemat capul de podul palmei și priveam când spre vatra cu jeratic, când spre candelă care pălpăia în colț. Graiul potolit, al bătrânului, talmăcea înainte.

— Gemeau antalele cu vin de Nicorești, și hambarele cu belșugul câmpului. Nimeni nu cuteza să taie calea poștalionului, pe drumul despre vad.

Și surugiul, pocnea de răsuna valea, și acloaia înaintașilor, cu zângănitul ascuțit, ne târau pe toți în bătatură, unde așteptam smeriți pe coconul Vergu... Om rupt din piatră, fără lacrimi în ochi și fără surâs.

— A fost boer de viță?

— Din neam, în neam. La biserica din Vladimirești sunt ciopliți, în lespede de piatră... și cocoana Argirița, sora postelnicului Năstăsache și boerul Mișu, și copchilițele cele mici și duuca...

A pus urechia la pământ. Pe fața lui îmbujorată de vălvătaie, se zărea nedumerirea și gânduri negre.

— N'ai auzit cântatul cocoșilor?

— Nu. Am auzit doar hămăit de câine.

— De n'a cântat, bine. Putem vorbi. Am copilărit aici, și-am îm-

bătrinit aici... De-o vrea Dumnezeu, aici îmi dau și duhul. Țiu candelă aprinsă și plătesc regulat pomelnic. Vezi d-ta, a fost aici blestem și jurământ! Altfel nu se poate... S'a prăbușit o bogăție și s'a risipit o casă de boeri. Mare minune!...

— Aici n'a mai rămas nici unul?

— Nici.

— Duduca...

— Incet... incetișor... ah!... cocoșul, să nu cânte cocoșul!...

Aveam credința că o duduca, doarme în iatacul de alături, și mi-am oprit și ultima mișcare.

— Cât prinzi cu ochii, până în vadul Focșanilor, bogăția a lor era. Și toate satele de aici, până în Milcov, aici își găseau hrană și sprijin. O biserică de se cârpa, aici găsea ajutor, și o fată de nu i se ajungea un galben la zestre, aici îl găsea. Nu-i vorba, își robia și norocul și roada casei... dar era ajutor.

— Oameni de omenie... boeri.

— Tot unul și unul. Era atunci orânduială în sat și bună voie. Nici frunza nu se mișca, fără poruncă de aici, și nici o vorbă de rău nu se rostea, fără să simți pe spinare, fășia de foc a gârbaclului... Slugărniceam, dar era bine.

La zile mari, conacul era numai cântec, chiot și hărmălae. Vuia drumbrava și toți feciorii și toate fetele, aici își găseau băutura pentru chindie și horă. Parcă-l văd pe boerul Vergu, om cioplit din piatră, fără surăs, numai cu ochii vii și limpezi. Ocoala hora și bucuroș prindea ploșca din mâna vătafului, iar cobzarul rostea:

*la și bea boer cinstit
Căci e vinul înasprit,
Vinu-i vechi și ploșca mică
Boerul cu ibovnică...*

Și rând pe rând ploșca trecea la toți ai casei și la boerul Năstăsache și la boerul Tache. Și cobzarul își mâna pântecile înainte, strângea gâtul cobzei, și cuprindea cu ochii cerdacul cocoanelor.

*Foicica bobului,
Pe malul Siretului,
E-o drumbravă și un conac
Ș-o cocoană în ceardac,
Plânge dragostea cu foc
Dragoste fără noroc...*

Scăpărau galbenii, și zângăneau în coardele cobzilor. Cocoanele cîrpiu ca vrăbiuștite și hohoteau de bucurie. Feciorii chiuiau, fetele scăpărau în lumina soarelui fluturii

de argint, și noi cu măneca cămeșei, ne opream mu țămirea, din lacrimile calde...

— A cântat cocoșul!

I-am simțit în suflet, falfăitul aripilor. Bătrânul, s-a oprit și răsufierea și mâna lui osoasă și rece mi-a cuprins brațul.

— Incet... incetișor... Auzi?

Iacă... acum. Trece în ceardac...

— Cine?

— Incet, incetișor... Duduca... O auzi? Plânge, auzi cum plânge?

— Aud.

— Acum blestemă... Uite, se cutremură conacul... Pârăe grinzele, urlă câinii și bufna geme ca un duh rău... Auzi cum blestemă?

— Aud

— Focul ș'a închis ochii, și candelă nu mai pălpăie... Acum trage zăvorul!... Îi simți pașii?

— Îi simt...

— Și răsufarea?

— Și...

— Uite, privește, spre gura ceardacului. Vezi, fășia de lumină?

— O văd...

— Ascultă. Geme... și acum plânge, plânge cu hohot, plânge ca un copil părăsit, într'o casă năruită și pustie... Auzi, cum plânge?

— Aud...

— Iar blestemă... Blestemă, pe Milcovent... Îi blestemă, pentru moșia răpită... Îi blestemă, pentru roada și bogăția furată și risipită... Cum pârăe grinzele și ce blestem grozav... A căzut în genunchi... Se roagă... Se roagă pentru boerul Vergu, pentru bătrâna... Ce frumos se roagă! O vezi?

— O văd.

— Se roagă pentru mormântul dela biserică, pentru toți ai ei, pentru conacul pustiu și părăsit...

A cântat cocoșul, din nou, și falfăitul aripelor mi-a cuprins sufletul într'un sicriu nevăzut. Lumina candelii adormise, numai o fărâmitură din jerică ne privea lucitor. Cănele hămăia și vântul lovea în luciul ferestrelor. Mihaiu dormea și moșul amuțise.

Am dus mâna la frunte. Am simțit ferbințeală și boabele de sudoare, alunecau.

Știam bine, că n'am visat. Auzisem tot, în umbra păretelui din fund, mi se părea jocul unei umbre, chip de femeie și șoapte. M'am lipit aproape, de sufletul lui Mihaiu. Îi simțiam răsufierea caldă și blana lăptoasă a cojocului.

Bătrânul părea mort. Capul lui pletos, cuprins în maldărul de paie, era fioros.

O lacrimă

Ecaterina Pitiș

*Când suliți de ură mi arunci
Nu'mi pare nici rău și nici bine,
Dar ochiu'ți când cată la mine
Cu umbre de visuri amare*

Mi-apare

O lacrimă'n gene atunci.

*Eu nu știu ce caută, ce vrea,
Din care adâncuri pornește,
O simt doar că naște și crește,
Străluce o clipă'n tre gene*

Și-alene

Se scurge, se pierde și ea.

Lumina albă a năvălit în camera scundă, și se juca mângăietoare, peste fața bătrânului. Un chip senin, din ceară. Pletele incremenite pe frunte, acoperiau ochii stinși, deschiși pe jumătate.

Am deșteptat pe Mihaiu. I-am făcut semn pentru liniște, arătându-i pe bătrân. Tiptil, ca o pisică, a eșit din cojoc și s'a strecurat lângă vatră. Cățiva ochi de jerică, o dat vâlvătaie paelor, și o lumină albastră dogorea, alintându-ne fețele smolite.

Bătrânul s'a deșteptat. Ochii stinși, au prins din vâlvătaie și s'au aprins. Îi trosneau încheieturile oaselor. Era obosit. Străbătuse, un drum lung și greu. Iam fost, doar, tovarăși de drum, și numai cântatul cocoșilor de ziuă, ne-a doborât pleoapele, dându-ne o clipă de răgaz.

Ne-am ridicat de lângă vatra caldă. Mihaiu, a pornit la cai. Eu, după bătrân am luat coridorul. Ne-am oprit în fața iatacului, unde credeam eu, că doarme duduca. Bătrânul a tras zăvorul. O cămăruța pustie și rece.

— Aici a crescut duduca... În colț sofaua și aici căminul, pentru foc.

În cuiul mic ținea chitara și aici în colț, un leagăn mititel cu păpuși și jucării. Frumoasă fată... Ce-ai auzit, și-ai văzut, în sufletul dumitale rămâne. Casă blestemată!

Am înțeles, întreaga taină, a acestui cămin.

— Aici dormeau bătrânii și cum ți-am spus, aici ospătau și pe laița din fund stau lăutarii. N'a fost a bună... Odată, într'o seară de toamnă, acum înaintea rezbelului, le-a cântat cobzarul așa:

„Bea, boere, Năstasache
 „Bea, din ploșcă nu ofta...
 „Bea din ploșcă câte un pic
 „Azi ești mare, mâne mic,
 „Viața-i fum și julg de nea
 „Bea, boere, nu ofta...
 Și boerii ciocneau și făceau haz,
 iar cobzarul tanțoș adaoga:
 „Duducuța dintre văi
 Cum-ți-a jurat ochii tăi...
 — Șapte văi ș-un drum cotit
 I-a jurat cin'm-a iubit...
 „Așa a fost! O bogăție năruită,
 un cuib de boieri risipit. Bătrânii
 morți și copchilițele duse, prin
 lume...”

Din pridvor, am privit în largul
 câmpului alb. Satul se înșira pe
 coasta muchiei, și casele cu crește-
 tele albe, stau îngropate până la
 brâu, în pulberea albă și mărunță.
 Un car cu patru boi, abia își făcea
 loc prin valurile de omăt. Am mul-
 țumit frumos bătrânului, care mi-a
 șoptit din nou, să păstrez taina
 conacului. Căii mergeau domol, în
 voia lor ș'a lui Mihaiu. Nici o urmă.
 Simțiam oboseala din suflet și o
 dojană îmi certa, slăbiciunea vede-
 deniei din șoapte. Am crezut și mai
 mult în puterea nevăzută a tainelor.

Conacul, se zărea, printre copacii
 poleiți în argint, și bogăția lui de
 altădată, o vedem împrăștiată, pe
 întinsul ogoarelor, căzute în mâinele
 Milcovenilor.

Viața conacului, s'a năruit. În
 locul lor, au răsărit colibele milcovenilor
 muncitori, și acum în casa
 Vergului, nu mai trăește decât bă-
 trânul credincios, vedenia noaptei
 și amintirea frumoasă, a unor zile
 trăite în belșug și desfătare...

Intrăm în sat. O droaie de copii,
 ne taie poteca. Un freamăt de bu-
 curie și voie bună ne prinde dela
 început calea, și pe fața lui Mihaiu
 se joacă mulțumirea sănătoasă și
 caldă, a sufletului. Măne dimineață,
 droaia de copii va ciripi voioasă,
 aproape de fereastra mea.

„Bună dimineața la Moș Ajun...”

Am scăpat de pustul conacului,
 și de gândurile năzdrăvane ale bă-
 trânului. Blestemul duducăi, hamăitul
 cănelui, gemetele surde și nevăzute,
 n'or mai găsi în sufletul meu adăpost.
 Mi-a rămas în minte, doar cântecul:

„Bea din ploșcă, câte un pic,
 „Azi ești mare, mâne mic...”

1924 Decembrie

DRUMUL DINTRE BRAZI...

TEODOR MURĂȘANU

Azi am trecut pe drumul dintre brazi
 Pe care pașii noștri-l începură
 Și stropi ușori din câte-o picătură
 Au prins încet să-mi lunece pe-obrazi.

Frumoșii brazi pe rând mă cunoscură
 De când îți prinsem părul la grumazi—
 Atunci... o, chipul zilelor de azi
 L-am fi lovit cu vițore de ură...

Dar totuș, vezi! cu ochii 'nvinși de-o
 [jale
 Reîntors pe aici, c'o neînțeleasă grabă,
 În juru-mi mi-e de șoapte se'nfoară —

Când fiecare fir de iarbă'n cale
 Și brazil toți mă muștră și mă'ntreabă
 De-un mândru vis țesut odinioară!

RUGĂ

DEM GĂLMAN

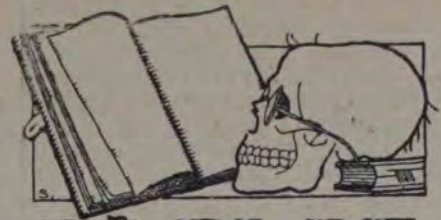
Aseară când m'am despărțit de tine,
 Tot sufletul de tine mi-era plin,
 Încât am plâns, — așa ca din senin, —
 De se uitau toți oamenii la mine.

Și-am rătăcit apoi până târziu,
 Cu tine'n ochi, pe buze și în gând
 Hoinar de-alungul străzilor mergând,
 Învăluit în umbre și'n pustiu.

Eu știu că tu nu mă iubești acum
 Și poate-a mea nicidecum tu n'ai să fii;
 Eu știu că-s mai sărac în bucurii
 Ca 'florile crescute lângă drum

Și totuși, când târziu, cu tine'n gând
 M'am reîntors din nou lângă cămin
 Cu sufletul întreg de tine plin
 Și mai bogat în vise ca oricând,

Cu ochii duși spre cea din urmă stea,
 Eu m'am rugat adânc lui Dumnezeu
 Ca tu, să mi fi și azi și mâini, mereu,
 Și binele și suferința mea ...

DĂRI DE SEAMĂ

Poeziile dlui Zaharia Bârsan

Apariția volumului de versuri al
 dlui Zaharia Bârsan constituie, fără
 îndoială, evenimentul literar cel mai
 de căpetenie la sfârșitul acestui an
 sărac în poezie. Am îndrăzni să
 spunem, că *Poeziile* dlui Zaharia
 Bârsan ne scot la iveală, prin con-
 trast, o lipsă mai adâncă de care
 suferă inspirația noastră contempo-
 rană. Ne vom lămurii...

Nu știm, dacă ași băgat sau nu
 de seamă; dar au început să apară,
 dela o vreme încoace, foarte mulți
 poeți români, unii cu frumoase în-
 sușiri intelectuale, alții numai cu
 reale înclinări spre maimuțareală,
 cari se numesc singuri cugetători.
 Departe de noi gândul criminal de
 a pune sentineală la ușile Parna-
 sului. Acți întră cine vrea și rămâne
 cine poate... Cel puțin aceasta e
 formula cea mai nouă a artei de-
 mocratice. Dar, îndrăsnim să stăm
 mirați în fața ciudatului gol de sen-
 sibilitate cu care încearcă să ne
 obișnuiască mânuitorii mai recentți
 ai versului. Totul se încheagă din
 imagini cu grije construite, de o în-
 drăzneală rece, calculată. Scapără,
 pe ici pe colo, în aceste strofe ră-
 muite în laborator, câteva idei mi-
 nunate, te întâlnești la câteo coti-
 tură de ritm cu o umbră fugară a
 gândirei filozofice, te surprinde ori-
 ginalitatea unei comparații sau mă-
 estria unei metafore, dar ceace ai
 dori să-ți încante mai mult țovărășia
 cu psetul, lipsește. Lipsește un ni-
 mica toată: sufletul.

Poeți de astăzi nu mai sunt sen-
 timentali, nu mai iubesc și au uitat
 să fie sinceri. D. Zaharia Bârsan,
 prin urmare, e un poet de altă dată.
 Și ne pare bine, cu atât mai mult,
 că ne iese în cale acum. Poeții de

Dacă doriți zaha-
 riale fine, cereți

Lloyd 2245

„M-E-L-I-S-S-A”

CLUJ

Tel. 6-48 și 6-65

altă dată nu se învechesc nicicând. Cei noi, adeseori, parcă se nasc bătrâni...

Așa dar, *Poeziile* dlui Zaharia Bârsan pornesc de-adreptul din inimă, pentru a ajunge tot acolo. Cântărețul se ridică pe aripile versului, ca să poată asculta ritmul curat al veșniciei:

... simt atunci, cum haina mea de
[humă
Incet, încet alunecă pe mine
Alunecă, și cade ca o spumă...

Mă simt ușor, curat; un vis de bine.,
Și-așa și-ascult cântarea ta cea sfântă
Și'nghân și eu ce cântecul îmi cântă...

În chipul acesta vorbește, poeziei, d. Zaharia Bârsan. Nici poezia dlui Zaharia Bârsan nu ne vorbește altfel, nouă. E o revărsare încântătoare de simțire, bogată și armonioasă, care se mlădie în căutarea unei forme desăvârșite; bucuriile trecute mai retrăiesc odată redeșteptate de-alungul versului înduioșat; suferința de astăzi se îndulcește în mărturisirea idealului de artă; avântul spre frumusețea eternă prinde puteri noi în ecoul rimelor înflorite la sfârșit de gând.

Struna lirică tremură uneori ușoară, sprintenă:

— „Și visează? Lună bună,
Ce visează ea spre zori?“
Luna râde și'mi răspunde:
— „Lasă, nu mai ști, că mori!“

Alteori vibrează trist:

S'a prăpădit potop de lacrimi
pe lumea asta dragă nouă
Și-atâția fulgi curați murit-au
pământul când l'au sărutat,
S'au ridicat din nou în soare
atâția strop curați de rouă
Și-atâtea cântece duioase
s'au stins pierdute pe'nserat,
Și-tu te miri că stau pe gânduri
visând alătura de tine!
Știi eu? Poate jelesc în taină
atâtea frunze duse'n sbor,
Sau poate mă gândesc la vremea
când nu vor mai fi zări senine,
Când vei pleca și tu departe
urmând cărarea tuturor!...

Iubirea poetului mai totdeauna e tristă. Un aer de pură resemnare nobilează însă cadrul elegiac al epilogului sentimental. Patimă, duioșie, scepticism, toată gama și toate capitolele eternei povești, se perindă, în haina estetică a sincerității, cul-

minând într'o apologie senină a suferinței:

Ce mândru sunt că tu, tu cea dintâi
M'ai învățat ce-i lacrima amară...
Ce mândru sunt, că'n sufletu-mi curat
Prin tine mi-a fost dată să la ființă
Sublima, marea, sfânta suferință
A celor ce trăiesc cu-adevărat...

Să nu uităm că d. Zaharia Bârsan e autorul *Trandafirilor roșii*, admirabilul poem închinat voluptății de a se jertfi. Aceasta ne pare să fie culmea cea mai naltă de pe care privește poetul nostru înțelesul suprem al vieții. Iubirea cuprinde'n sânul ei toate bucuriile și toate amărăciunile. Deopotrivă de trecătoare. Să cântăm, deci, sub fereștile iubitelor noastre, și să le ducem flori; să stăm de vorbă cu luna, și să ne certăm cu razele care sărută prea mult șuvița blondă; să scormonim de sub cenușa timpului jertficul îmbrășișării-apus; să iubim pe patul încărcat de petale tranda-

firii și să plângem peste vrful de frunze 'ngălbenite... Un singur lucru de preț de va rămâne în urmă, e amara voluptate de a fi suferit.

*Le seul bien qui me reste au monde
C'est d'avoir quelque fois pleuré...*)*

cum spune Alfred de Musset. Cu poetul nopților, d. Zaharia Bârsan se înrudește prin omeneasca sa durere. După cum, stropul de humor amar pe care-l pune în *Cântecele* sale ne amintește de acele ale lui Henric Heine. Dar mai cu seamă, se cade să-l socotim pe d. Zaharia Bârsan ca pe unul din cei mai în-cântători trubaduri ai melancoliei:

*Căci umbra i veșnic leagănul, în care
Șfioși, s'adună triștii visători
Ca florile 'nfrățite pe morminte.*

Al. Hodoș

*) Un singur bun mi-a rămas pe lume,
Acela de-a fi plâns din când în când...

CRONICA DRAMATICĂ

Onoarea, dramă în 4 acte de H. Sudermann. — *Plicul*, comedie în 3 acte de Liviu Rebreanu. — *Turneul Ion Brezeanu*

În grija sa de a-și alcătui un repertoriu cât mai ales, punând la contribuție literatura dramatică a tuturor vremurilor, Teatrul Național s'a oprit pentru câteva seri la un succes german dela sfârșitul veacului trecut. *Onoarea* lui Sudermann trebuie să fi fost o frumoasă îndrăzneală pela 1890. Astăzi, conflictul ei pare naiv și realismul ei nu mai e altceva decât o inutilă brutalitate. Preferăm, fără ezitare, teatrul, tot atât de moralizator, al francezului Dumas fiul. Acolo scripește cel puțin, din când în când, o vorbă de spirit și se reflectă oarecare discreție.

Ce teză socială rezolvă *Onoarea*? Iată. Tânărul Robert Heinecke ridicat prin munca sa proprie din mijlocul unei familii de lucrători săraci, se întoarce acasă după o îndelungată lipsă. Robert Heinecke e un băiat foarte cum se cade, care a salvat dela ruină o întreprindere colonială a dlui Mühlhing și vine să-i predea socotetiile. Aci îl așteaptă o nouă gravă. El află că sora sa, Alma întreține legături de dragoste cu fiul patronului său. Indignat, se hotărăște să apere *onoarea* terfelită a familiei sale. Dar împotriva sa se

ridică familia sa însăși, care înțelegând altfel acest simțământ al *onoarei*, se mulțumește cu o satisfacție numărată în bani. Și Robert Heinecke trebuie să dea dreptate prietenului său, contele Trast, care-i făcuse din vreme teoria, că fiecare clasă socială are *onoarea* ei specială, și acela care evadează din lumea sa, pentru a-și face drum în alta, greșește cumplit atunci când se mai întoarce odată în mijlocul celor pe cari i-a părăsit, ca să le aplice ideile morale culesse din noua sa existență.

D. Sudermann are perfectă dreptate; are atât de multă dreptate încât ne convinge, dela actul al doilea, că nu era nevoie, pentru a demonstra așa ceva, de o piesă, cam plicticoasă, în patru acte lungi. Interpretarea de care s'a bucurat *Onoarea* pe scena Teatrului Național din Cluj, în majoritatea ei a accentuat defectele dramei, în loc să le corecteze. D. N. Dimitriu ar fi putut să-i dea tânărului Robert Heinecke o poleială de umanitate, punând convingere personală și avânt firesc în rolul său, cam declamatoric. N'a făcut-o. Deopotrivă, a scos la iveală, tot timpul, revolta con-

vențională a eroului și a căzut în retorică de scenă. Păcat. După cum e păcat și de frumoasa prestață a dlui Psatta, care ni s'a părut cu mult prea glacial pentru bătrânul Mühling. Să nu mai vorbim despre d. Al. Șerban, care parcă vrea să ne dovedească în ce chip reușește cineva să se întrebuițeze anapoda pe el însuș. Tipuri bune au realizat d. și dna Ștefănescu. Corectă în joc și tinută dșoara Cronvald și plină de nerv și de adevăr, dna Popovici-Voina. Partea leului a avut-o însă d. Stănescu-Papa, care a fost un conte Trast de o încântătoare naturală și siguranță de sine. Dacă d. Stănescu-Papa ar fi reușit să influențeze restul interpretării cu felul cum a înțeles să elimine orice notă declamatoare, spectacolul ar fi câștigat înzecit...

Plicul dlui Liviu Rebreanu, zice afișul, e o comedie. Mie mi s'a părut o piesă foarte tristă. În sfârșit, chiar dacă am răs pe ici pe colo, n'am făcut-o din toată inima. Așa să fie, într'adevăr, societatea românească de astăzi? Toată lumea fură? Și președintele comisiei interimare? Și șeful gării? Și membrii consiliului comunal? Și corespondentul ziarelor „Universul” și „Adevărul”? E prea mult...

Nu spun, că nu se poate întâmpla, în orice orașel de provincie cu gară mare, anecdota pe care o povestește d. Liviu Rebreanu. Nu spun, că subiectul *Plicului* refuză o desfășurare tăioasă de satiră și humor. Nu spun, că personagiile de pe scândura scenii trebuie să fie, fără excepție, pilde de moralitate. Imputarea sa făcut, mai demult, comediilor lui Caragiale, și bunul simț al lui Titu Maiorescu a pus definitiv lucrurile la punct. Teatrul, însă, generalizează. „Avarul” lui Molière e reprezentantul tuturor sgârșiciilor. „Hamlet” vorbește pentru toți oamenii ch'nuți de hotărârea unei fapte care le covârșește voința. „Othello” se chinuște în frământarea tuturor geloșilor din lume. Așa suntem și noi îndemnați, să vedem în Jean Arțăreanu al dlui Liviu Rebreanu pe toți primarii din România Mare și în Gheorghe Bălan pe toți șefii de gară, din Gara de Nord până la vama Curtici...

Ceeace nu împiedică însă, ca „Plicul” să aibă o acțiune bine condusă, cu reușite efecte de surpriză, cu tipuri admirabil construite și cu usturătoare ironie. Păcat că nu e și o istorie prea veselă, chestia

cu vagoanele de lemne, pentru cari șeful gării primește mită din fondul milelor, ca s'o ofere apoi, ca dar soției primarului, care e amanta sa...

Plicul a avut parte deasemeni de o excelentă interpretare. Poate a fost piesa cea mai bine jucată din stagiunea aceasta. Totul a reușit să ne mulțumească. Și grandilocvența democrată a dlui Neamțu, și adorabila caricatură a dlui Ionescu-Ghibericon, și mitra simandicoasă a dlui Virgil Vasilescu, și silueta populară a dlui M. Ștefănescu și melancolia grațioasă a dnei Sylvia Jipescu-Hodoș. Excelenții noștri actori de comedii au fost buni colaboratori ai dlui Liviu Rebreanu. Și n'a dezertat dela datoria sa, nici publicul.

* * *

Două stri consecutive, Teatrul Național din Cluj a găzduit turneul marelui nostru artist Ion Brezeanu. D. Ion Brezeanu a jucat *Shylock* și *Tăranul baron*. A avut tot succesul pe care-l merită covârșitorul dumisale talent și o carieră îndelungată în slujba teatrului românesc. Am regretat, totuș, că hotărându-se să plece la drum, d. Ion Brezeanu nu s'a oprit la izbânzile sale din trecut, și nu ne-a oferit încă odată pe Harpagon și pe Ion Nebunul.

L-am fi aclamat cu mai mult entuziasm decât am făcut-o.

A. H.

PRIMĂVARĂ

CONSTANTIN CRIȘAN

E câmpu'nveșmântat în floare...

Pe lunci, pe plăuri, la izvoare

Plutesc mireme-adormitoare...

E soare'n aer, soare, soare!

Suspîn'un sunet de cioae

În aluniș, sus, la zăvoaie,

Induioșat, un ram se'ndoaie...

Cer brotăceii ploae, ploae!

A mai rămas de dimineață

În fund de văi un pâlc de ceață...

E soare'n aer, jos, verdeață

Și totul cântă: viață, viață!

Sus, la pârlouagă moș Săcară,

De dimineață până'n sară,

Cu doi plăvani, pământul ară,

E primăvară, primăvară...

CULTURALE.

Să nu fim nedrepti... În revista de informație și reportaj literar pe care d. Liviu Rebreanu o conduce la București cu concursul desemnatorului cubist Marcel Iancu, un tânăr critic, elev al dlui Mihail Dragomirescu, încearcă o timidă reabilitare a unui modest scriitor român. E vorba de articolul Alexandru Vlahuță scris în *Mișcarea Literară* de d. Șcarlat Struțeanu. Articolul năzuiește să arate, că autorul volumului „România pitorească” n'a fost, într'adevăr un poet de proporțiile lui Mihail Eminescu, dar, ceva merite literare tot i se pot descoperi, cu bunăvoință.

Avea nevoie, Vlahuță, de această reabilitare, acum când se împlinesc abia cinci ani dela moartea sa? Se vede că micile bisericuțe estetice dela București, cu cari noi nu suntem în vizită, au șters demult cu buretele peste opera învechitului lor înaintaș. Alte procedee, alte rețete, alte gusturi comandă actuala modă literară. Celui care s'a dus, nu i se cade decât puțină compătimire: — „Să fim drepti cu el, cum zice d. Șcarlat Struțeanu; să nu-i cerem poezii spre a-l putea ridiculiza și să nu credem că-l înjosim, legându-i numele de operele comandate de pedagogia culturală a vremii. După cum nu vom cere dramaturgie lui Eminescu sau lirism lui Caragiale, să nu-i cerem poezii lui Vlahuță...”

Nu, firește. Pe acestea să le cerem expresioniștilor, constructiviștilor și viitoriștilor cari ne stropșesc limba, ne mutilează gândul și ne poftesc să deslegăm ghicitorile unei filozofii de cafeana. Vlahuță, cu versul său cald și plin, cu cugetarea sa profundă, cu inspirația sa limpede, n'a fost bun de altceva decât să „netezească drumurile sufletului nostru

pentru primirea lui Eminescu", și, odată ce și-a îndeplinit această misiune, n'avem decât să-l aruncăm la coș, cu *Semăntorului* lui cu tot, care a fost o piatră de hotăr a literaturii românești; cu *Poeziile* lui, în care răsună mereu încântătorul imn închinat iubirei; cu *Grigorescu* lui, care e cea mai bună carte din câte s'au scris despre cel mai mare pictor al României... În schimb, rămânem cu pictopoezia dlui Ilariu Voronca, cu trupurile roase de viermi din versurile dlui N. Davidescu și cu pietrele pentru templul dlui Lucian Blaga. Adică, cu nimic...

Să ne ierte elevul dlui Mihail Dragomirescu dela *Mișcarea Literară*, dar nu putem decât să surâdem în fața doctoralei generozității cu care... apără, atât cât binevoiește să aleagă din ea, opera literară a sârmanului Alexandru Vlahuță. Poetul a spus-o: „Ca'n basme i-a cuvântului putere, el lumi a avea face din păreri"... Dar, oricâtă forță de convingere ar avea cuvântul distrugător al criticii tinere, ea nu va reuși să meargă cu revizuirea până la o totală răsturnare a valorilor consacrate.

Biserici și Catedrale. — Ne vom închina lui Dumnezeu și anul acesta, de sărbătorile Crăciunului, tot în modestele locașuri de rugăciune ale părinților noștri, în cuprinsul strămt al bisericilor mici și cuminți, unde sufletele se adună parcă laolaltă, cât mai aproape, sub binecuvântarea trecutului... Catedralele noastre se zidesc abia acum. Orașele, cu îndrăsnețele lor turnuri, au fost până acum ale altora. Străinii și-au clădit aici, pe pământ românesc, zidiri puternice de piatră, mărturisind bogăția lor, închinată și pentru mântuirea sufletului. Retrași în lumea albă a sateilor, Românii și-au adăpostit credința cum au putut. Astfel, cugetul nostru s'a păstrat curat, ferit de înstrăinare, dar o artă a arhitecturii monumentale nu s'a putut desvolta în acest colț de țară, nici măcar atâta cât a reușit să dea biserica voivodală de dincolo de Carpați.

Catedralele noastre se zidesc abia acum. Ce va reuși să dea, în proporții mari, genul artistic de astăzi, folosind vechile motive decorate românești, rămâne încă de văzut. Nu e de mirare, deci, că și în jurul bisericeii celei noi ortodoxe, care se clădește în Cluj, încep să răsără tot felul de îndoleli. D. N.

lorga, într-o conferință ținută la Cluj, și-a exprimat cel dintâi teama, ca nu cumva Catedrala care se ridică, să se depărteze dela tradiția frumoaselor biserici de demult, ridicate de ctitori ca Neagoe Basarab ori Vasile Lupu, pentru a deveni un banal „sgărie noui” de beton armat. Am reprodus și noi în *Cosinzeana* această bănuială a dlui N. Iorga.

D. inginer Tiberiu Eremie, care construiește Catedrala din Cluj, ne trimite câteva rânduri, pentru a ne arăta că bănuiala ar fi nedreptățită. Folosim bucurioși lămuririle dlui Eremie în nădejdea că explicațiile dumisale sunt conforme cu realitatea. S. heletul de beton armat, care se vede acum, servește numai pentru întărirea bisericeii și pentru a evita ziduri prea groase și costisitoare. Acest schelet nu va influența întru nimic estetica ei, deoarece toată biserica, începând dela soclu și până la cupole, se va zidi în piatră, cași „frumoasele biserici și mănăstiri de altădată”. Din ea va respira, după cât ni se făgăduiește, „arta superioară a pietrii meșteșugit și trudnic cioplită cu flori și steme domnești, a bolților măiestrit îmbinate, a brăurilor de adevărată dantelă în piatră sau a turnurilor subțiri și elegant înălțate.”

Deci, să așteptăm. Și până atunci să urcăm mai departe dealul spre modesta biserică din strada Petran, unde credincioșii rămân în curte, la zile de mare praznic, ca să se roage sub boltă cuprinzătoare a cerului...

Români în Debrețin la 1696. În revista ungiurească „*Régi okiratok*” din Octombrie 1905 istoricul ungar Zoltán Lajos se ocupă cu istoria orașului Debrețin. Între multele documente scoase din arhiva acestui oraș amintește și de un proces verbal dela 1696 în care este vorba de Românii din Debrețin. Se știe că într-o vreme în acest oraș, ca și în alte orașe din Ungaria au dus un rol important negustorii macedo-români numiți în general „greci.” Orașul — spune autorul — a cumpărat dela aceștia un teritoriu, singurul loc care era proprietatea lor. În același timp însă negustorii isteși prin intervenția au isbutit să câștige dela forurile superioare un alt loc pentru biserică în centrul orașului. Faptul acesta a stârnit mare revoltă între cetățenii unguri ai orașului. Biserica nu s'a zidit și „Grecii” pe încetul au pierit din oraș. În același

timp cu Grecii aceștia, locuiau în mahalaua orașului și altă ramură de creștini ortodocși și anume Români, așezați în acest oraș, pe urma Grecilor, Români imigrați acii din Ardeal. Orașul i-a supus la dări, iar printr'un deciu luat la proces verbal în 1696 sub nr.ii 357 și 429 le-a dărâmat și spulberat colibe în cari locuiau. Acești români au pierit și autorul crede că sau se vor fi împrăștiat în alte părți sau se vor fi contopit cu Ungurii calvini din oraș.

Documentul acesta prezintă în tot cazul o importanță oarecare istorică. Autorul ungar îl amintește numai în treacăt ca un „curiosum”. De bună seamă însă că pe lângă acesta arhiva orașului Debrețin va mai ascunde și alte documente similare de interes pentru noi.

Când împrejurările politice vor permite poate își va lua cineva osteneala să cerceteze și „acea” arhivă și nu-i eschis să iasă la iveală și alte momente interesante și surprinzătoare.

S. Stanca.

POLITICE

Vacanță... Un scurt armistițiu politic se va proclama, ca de obicei, în preajma Sărbătorilor. Pe coridoarele Parlamentului, nicio pârulală. Dela tribuna nici-o acuzare de hoție. I gazetă, nici o intrigă de culise. Odihnim în gura sobei și încercăm să fim buni...

Fruntașii partidelor dela noi, cari se lovesc fără cruțare pe arena luptelor publice, nu sunțiși ei dornici de liniștea căminului? Nu li-e și lor lehamite de atâta patimă, de atâta venin, de atâtea vorbe grele, pe cari și le-aruncă reciproc? Nu se întălnesc oare din nou, în liniștita atmosferă familiară, pentru a schimba între ei astfel de cuvinte? Nu v'ați întrebat niciodată, dacă dușmănia politică mai face cu puțință o prietinie personală?

În țările occidentale, s'ar părea că rivalitatea bărbajilor de stat nu otrăvește cu desăvârșire distinsa floare a bunei cuviinți. Zilele trecute la un banchet oferit de o revistă pariziană colaboratorilor săi, dl Herriot, actualul prim-ministru al Franței nu s'a sf. it să ridice paharul său în sănătatea d-lui Raymond Poincaré, șeful guvernului de ieri și cel mai temut rival al său. Dar la noi? Cineva se mira, deunăzi, surprinzând la București în sala hotelului „Athenée Palace” o con-